

VASA UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Institutionen för nordiska språk

Marita Backlund

”Tiden räcker ofast inte till tyvärr! Fast jag gärna skulle läsa hela tiden.”

Läsvanor bland finlandssvenska studerande på andra stadiet

Avhandling pro gradu i modersmålet svenska

Vasa 2009

| | |
|---|----|
| INNEHÅLL | 1 |
| TABELLER OCH FIGURER | 2 |
| SAMMANFATTNING | 5 |
| 1 INLEDNING | 7 |
| 1.1 Syfte | 8 |
| 1.2 Material | 9 |
| 1.2.1 Informanter | 10 |
| 1.2.2 Enkät | 11 |
| 1.3 Metod | 12 |
| 2 LÄSUTVECKLING OCH LÄSVANOR | 14 |
| 2.1 Den första läsinlärningen – olika teorier | 14 |
| 2.2 Lässituation | 17 |
| 2.3 Läsprocess | 18 |
| 2.4 Läslust | 19 |
| 2.5 Läsprojekt | 24 |
| 3 LÄSVANOR BLAND UNGDOMAR | 26 |
| 3.1 Konkurrens om tid | 27 |
| 3.1.1 Fritidsaktiviteter | 28 |
| 3.1.2 Massmedier | 29 |
| 3.1.2.1 TV | 30 |
| 3.1.2.2 Internet | 32 |
| 3.2 Konsumentbeteende | 36 |
| 3.2.1 Tidningsprenumerationer | 37 |
| 3.2.2 Tillgång till böcker | 38 |
| 3.2.2.1 Egna böcker | 38 |
| 3.2.2.2 Inköp av böcker | 40 |
| 3.2.2.3 Bibliotekslån | 41 |

| | |
|--|----|
| 4 UNGDOMARNAS LÄSPREFERENSER | 42 |
| 4.1 Urval | 42 |
| 4.1.1 Tidningar | 43 |
| 4.1.2 Böcker | 46 |
| 4.2 Läsmotivation | 49 |
| 4.2.1 Tidningar | 50 |
| 4.2.2 Böcker | 53 |
| 4.2.3 Sammanfattning | 58 |
| | |
| 5 UNGDOMARNAS LÄSARPROFILER | 59 |
| 5.1 Ålder | 60 |
| 5.2 Fritidsintresse | 62 |
| 5.3 Tillgång till böcker | 65 |
| | |
| 6 SLUTORD | 68 |
| | |
| LITTERATUR | 70 |
| | |
| BILAGA 1. Frågeformulär om läsvanor 2000 | |
| BILAGA 2. Frågeformulär om läsvanor 2007 | |

TABELLER OCH FIGURER

TABELLER

| | |
|--|----|
| Tabell 1. Informanternas ålder och kön. | 10 |
| Tabell 2. Informanternas läsinlärning. En jämförelse mellan skolor, kön och ålder. | 15 |
| Tabell 3. Informanter som kommer att läsa för sina barn. | 20 |
| Tabell 4. Läsare 2007 (%) samt antalet lästa böcker under ett år. | 24 |
| Tabell 5. Tidningsprenumerationer (%). | 37 |
| Tabell 6. Egna böcker (%). | 39 |
| Tabell 7. Flickors och pojkars tidningsprenumerationer (%). | 42 |
| Tabell 8. Olika tidningsprenumerationer (%). | 43 |
| Tabell 9. Lästa tidningar (%). | 45 |
| Tabell 10. Köpta böcker (%). | 47 |
| Tabell 11. Läsare/inte läsare (%). | 53 |
| Tabell 12. Varför man läser böcker (%). | 54 |
| Tabell 13. Varför man inte läser böcker (%). | 56 |
| Tabell14. Sammanfattning av informanter som läser/inte läser böcker (%). | 58 |
| Tabell15. Informanternas ålder (%). | 61 |
| Tabell 16. Flickors och pojkars fritidsintressen i de olika skolorna (%). | 63 |
| Tabell 17. Vad informanterna läser i dagstidningen (%). | 65 |

FIGURER

| | |
|---|----|
| Figur 1. De mest populära fritidsintressena (%). | 29 |
| Figur 2. Informanternas användning av Internet timmar/dag (%). | 33 |
| Figur 3. Informanternas användning av Internet 2000 och 2007 (%). | 34 |
| Figur 4. Informanterna i de olika skolorna. | 60 |

VASA UNIVERSITET**Humanistiska fakulteten**

| | |
|------------------------------|--|
| Institution: | Institutionen för nordiska språk |
| Författare: | Marita Backlund |
| Avhandling pro gradu: | ”Tiden räcker oftast inte till tyvärr! Fast jag gärna skulle läsa hela tiden.” Läsvanor bland finlandssvenska studerande på andra stadiet |
| Examen: | Filosofie magister |
| Ämne: | Modersmålet svenska |
| Årtal: | 2009 |
| Handledare: | Nina Pilke |

SAMMANFATTNING:

I min avhandling har jag undersökt läsvanor bland finlandssvenska ungdomar på andra stadiet. Den ena gruppen är från 2000 i Vasa institut för företagsekonomi och hotellverksamhet, (70 studerande) och den andra gruppen från 2007 i Vasa Yrkesinstitut och Vasa gymnasium, (52 studerande). Jag har undersökt läsvanor och läspreferenser för att få fram läsarprofiler beträffande tidningar och böcker. Jag vill också veta om Internet har ändrat läsvanorna.

Jag har gjort undersökningen i enkätform och analyserat de slutna frågorna kvantitativt och de öppna kvalitativt. Jag har också jämfört resultaten mellan undersökningsgrupper, skolor och kön. Resultaten redovisas i antal och procent samt åskådliggörs i figurer och tabeller. De öppna svaren tolkar jag utgående från egna värderingar.

Min undersökning visar att dagens ungdom lider av tidsbrist, många skulle läsa mer om de hade tid. Ungdomarna har många fritidsintressen, de umgås hellre med kompisar än sitter hemma och läser. Internetanvändningen har ökat markant, eftersom informationen fås snabbare. Pojkarna läser mindre böcker än flickorna och de som läser har egna böcker och de besöker biblioteket mera sällan. Ungdomarna läser hellre tidningar än böcker, eftersom det går snabbare. Majoriteten kommer dock att läsa böcker för sina barn.

NYCKELORD: läsinläring, läsvanor, läsprocess, läslust

1 INLEDNING

Att läsa är min stora passion i livet och jag har svårt att förstå sådana, som säger att de aldrig gör det. Jag har i mitt arbete som lärare märkt att många ungdomar idag inte bryr sig om att läsa och säger man att de skall läsa en bok eller en tidningsartikel, för en recension eller ett referat, protesterar de vilt och säger att de aldrig tidigare har läst en hel bok.

I min rubrik har jag använt citatet ”*Tiden räcker oftast inte till tyvärr! Fast jag gärna skulle läsa hela tiden*”. Jag tycker att detta citat passar väldigt bra in på mina informanternas åsikter om läsvanor. En av mina informanter skrev detta på frågan varför man inte läser böcker.

I *Vasabladet* den 27 oktober 2007 ingick en artikel av Cecilia Thylin där hon intervjuar gymnasielektor Bodil Lund och författaren Lars Sund. Hon börjar sin artikel med att påstå att finländska ungdomar enbart läser de böcker de måste läsa i undervisningen och att detta bland annat skulle bero på tidspress. Lars Sund kommenterar detta med att han oroar sig för att inte ha publik i framtiden det vill säga ingen läser hans böcker.

År 2002 intervjuade Kenneth Myntti bibliotekarien Monica Borg-Sunabacka i *Vasabladet*. Hon påstod att bokslukarna i de yngre tonåren sitter framför datorn, uppkopplade på Internet eller rider, dansar och går på kurser. De är ”fångade av sin tidsanda, mediabusset, jäktet och ger sig inte tid att i lugn och ro låta en bok ta dem med på utflykt i fantasin.”, sade hon. Eller som författaren Bo Carpelan sagt en gång om att läkarvetenskapen har utrotat barnsjukdomarna och därmed tid för konvalescens och tristess. (Myntti 2002)

Grundskolan har uppmärksammat att ungdomarna inte läser böcker och tidningar och genomför olika läsprojekt för att öka läsintresset bland skolelever. *Tidningen till klassen* är ett samarbetsprojekt mellan Svenska Pressföreningen i Finland, Utbildningsstyrelsen, pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi, Tidningarnas Förbund och de finlandssvenska lärarorganisationerna. Projektet startade 2001 i syfte att utveckla

tidningsläsandet bland grundskolans och andra stadiets elever. Projektet har fortsatt under alla dessa år, men har ändrat karaktär.

Kanske är det så att människan föds med ett intresse för litteratur. Det kan också vara så att omgivningen skapar intresset. Unga föräldrar, som har en dålig läsvana, överför denna på sina barn. Projektet *En kvart om dagen* skall motverka det här. Projektet föddes i ett slumområde i Manchester i England och går ut på att föräldrar och barn tillsammans skall läsa en bok i åtminstone en kvart om dagen. (Grönholm 1989: 5) Jag kommer att berätta mera om projektet i avsnittet 2.5.

Söndagen den 6 oktober 2002 skriver Bertel Nygård i *Vasabladet* att enligt fakta från Läsrörelsen i Sverige har högläsning för barn minskat från 85 % (1984) till 67 % (1998/1999). Det visade sig dessutom att procenten för lågutbildade föräldrar var betydligt sämre, 52 %. Nygård påstår att det har med klasstillhörigheten att göra. En annan klyfta har med könet att göra. Andelen män som aldrig öppnat en bok, har vuxit på tjugo år.

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling är att undersöka finlandssvenska ungdomars läsvanor, läspreferenser och via dessa få fram läsarprofiler beträffande tidningar och böcker. All statistik i dag visar att barns och ungdomars förmåga att läsa är mycket varierande och att det råder en konkurrens om tid. Fritidssysselsättningarna tar mycket av ungdomarnas tid och detta vill jag också undersöka. Jag kommer att jämföra resultaten från två undersökningar (se avsnitt 1.2).

Utbildningsstyrelsens undersökningar visar att cirka fem till åtta elever, i en klass med tjugo elever, har brister i läsförmågan (Vasabladet 2000). Utbildningsstyrelsen gör kontinuerliga undersökningar bland landets grundskolelever både på svenska och finska. Då man frågar en pojke om han läser böcker blir svaret mycket ofta nekande och att det är tråkigt att läsa. Flickor läser överlag mera än pojkar och Utbildningsstyrelsens

undersökningar i grundskolan visar att flickorna har mindre problem med läsning och skrivning än pojkar. (Broberg, 2008.)

Jag undersöker ungdomars läsvanor, hur mycket och hur ofta de läser. Jag vill få reda på i hur stor utsträckning ungdomarna läser tidningar och också vilka tidningar som är mest populära. Jag vill också få reda på vilka sorts böcker de läser och om de också lånar böcker på bibliotek. Massmedier det vill säga tidningar, radio, TV och Internet, och mobiltelefoner upptar allt större tid i ungdomarnas liv. Jag vill också få reda på om dessa inverkar på läsandet positivt eller negativt. Jag tror nämligen att chattandet upptar större tid 2007 än 2000, då den första undersökningen gjordes.

Jag tror att lusten att läsa böcker har minskat ännu mera på grund av att Internet och alla nya diskussionsforum på nätet har ökat. Jag kan ha fel och på sätt och vis hoppas jag det. Det skulle betyda att läsandet och läsförmågan fortsätter att utvecklas. Till sist frågar jag också vad ungdomarna har för fritidsintressen. Jag tror att ungdomarnas aktiviteter på fritiden kan påverka läsandet.

1.2 Material

Jag har valt att göra min undersökning i enkätform. Min undersökning är tvådelad. Den första undersökningen gjordes år 2000 vid Vasa institut för företagsekonomi och hotellverksamhet (VIFH) och den andra år 2007 vid Vasa yrkesinstitut (VYI) och Vasa gymnasium (VG). Jag arbetar som modersmållärare och studiehandledare vid Vasa yrkesinstitut och som enbart studiehandledare vid Vasa gymnasium. År 2002 slogs tre yrkesskolor ihop i Vasa och bildade Vasa yrkesinstitut, därav namnbytet. De tre skolorna var Vasa institut för företagsekonomi och hotellverksamhet, Vaasan Ammattikoulu och Vaasan sosiaali- ja terveystienon oppilaitos. De två sistnämnda var helt finskspråkiga medan Vasa yrkesinstitut är ett tvåspråkigt institut. Vasa gymnasium är det svenskspråkiga kommunala gymnasiet i Vasa. Jag använder i fortsättningen de förkortningar som anges inom parentes.

1.2.1 Informanter

I den första undersökningen, som genomfördes sista veckan i januari 2000, deltog fyra grupper. Flickornas antal är 50 och pojkarnas 40. Grupperna representerar tre årskurser och åldern varierade mellan 16 och 28 år (se Tabell 1). Jag fick 70 svar. Av olika orsaker var 20 studerande frånvarande under sista veckan i januari då materialinsamlingen genomfördes. Av de 70 som svarade var 41 flickor och 29 pojkar.

I november 2007 gjorde jag en ny undersökning för att få ett jämförelsematerial. Jag delade ut samma enkät, kompletterad med fyra nya frågor (se 1.2.2) till två grupper, som representerar två årskurser. Den ena gruppen, som består av två årskurser, finns i Vasa yrkesinstitut och består av 31 studerande, 14 är pojkar och 17 är flickor. Den andra gruppen med 21 studerande är andra års studerande och finns i Vasa gymnasium, 9 pojkar och 12 flickor. Åldern varierar mellan 16 och 31 år.

Tabell 1. Informanternas ålder och kön.

| | VIFH | VYI | VG | Hela materialet |
|----------------|----------|----------|----------|-----------------|
| Ålder | | | | |
| Variationsvidd | 16-28 | 16-31 | 16-19 | 16-31 |
| medelvärde | 18 | 18 | 17 | 17 |
| Kön | | | | |
| flickor | 41 (59) | 17 (55) | 12 (57) | 70 (57) |
| pojkar | 29 (41) | 14 (45) | 9 (43) | 52 (43) |
| summa | 70 (100) | 31 (100) | 21 (100) | 122 (100) |

De studerandes ålder varierar mer i ett yrkesutbildande institut än i ett gymnasium, eftersom man idag talar om ett livslångt lärande. Vem som helst skall ha möjlighet, oberoende av ålder, att studera. I hela utredningen deltog totalt 122 studerande.

1.2.2 Enkät

Frågeformuläret, som jag använde 2000 hade 29 frågor och jag tog vid analysen bort nummer 16, eftersom den inte fyllde sin funktion. Den var dåligt formulerad och missförstods. I den förnyade versionen 2007 har jag kompletterat fråga 4 och 14 med *Hur ofta*, och fråga 21 med *DVD*, formulerat om fråga 5 och 29, ändrat helt på fråga 8 och lagt till 4 nya frågor, 10, 13, 22 och 23. Fråga 26 har fått ny formulering. Frågeformuläret har sammanlagt 32 frågor och tar upp följande områden: en allmän del, tidningar, böcker, andra massmedier och fritidsintressen. I den allmänna delen frågar jag om kön, talat språk i hemmet, ålder och när informanterna lärde sig läsa. I frågorna från fyra till sju frågar jag om deras vanor i samband med tidningar. Här får de öppet räkna upp vilka sorts tidningar de läser och jag frågar också om de prenumererar på någon tidning. (se Bilaga 1 och 2).

I frågorna 8 till 17 frågar jag om böcker. Jag har slutna frågor där man kan kryssa för *ja/nej* alternativt *en gång i veckan, mindre än en gång i veckan, mera sällan* och *aldrig*. Jag frågar också varför man läser böcker alternativt varför de inte läser böcker, och då kan man svara med att kryssa för *roligt, nyttigt, tidsfördriv, annat* samt *tråkigt, räcker för länge, svårt språk, annat*. Efter *annat* finns det en rad för öppen kommentar. Frågorna 18 till 29 behandlar radio-, TV- och Internet. Här finns olika svarsalternativ som till exempel tidsangivelse, och vilka sorts program man ser på. I fråga 29 vill jag veta om informanterna tycker att Internet har ersatt tidningar och böcker. I fråga 30 vill jag veta om man kommer att läsa för sina egna barn och i fråga 31 skall de rangordna med siffrorna 1–5 vilket medium som är viktigast för dem. Den avslutande frågan, fråga 32, är en öppen fråga om vad man gör på fritiden.

Då jag samlade in mitt material 2000 gick jag runt i grupperna och berättade om min undersökning, instruerade dem och delade ut frågeformuläret åt de studerande, som fanns på plats. Jag väntade medan de svarade på frågorna och kunde därför också besvara några frågor. Jag fick frågor om fråga 16 i alla grupperna och därför valde jag att inte ta med denna i analysen, eftersom den inte fyllde funktionen och var oklart formulerad. Jag fick tillbaka alla utdelade formulär, 70 stycken. Även den nya enkäten

delade jag själv ut i de utvalda grupperna, en merkonomgrupp, en medieassistentgrupp och en gymnasiegrupp. Båda grupperna är andra årets studerande, totalt 52 studerande. Båda frågeformulären finns som bilagor i slutet av arbetet.

1.3 Metod

Undersökningen är en innehållsanalys med kvalitativa och kvantitativa inslag. Den kvalitativa analysen går djupare och är mer beskrivande, medan den kvantitativa gör det möjligt att samla in mera information. Genom att använda mig av en enkätundersökning får jag ett betydligt större antal svar kring läsvanor än vad jag skulle ha fått vid intervjuer. Styrkan i den kvantitativa metoden är att den ger möjlighet till generaliseringar. (Olsson & Sörensen 2001: 67.)

Den kvalitativa aspekten i innehållsanalysen kommer fram i de öppna svarsalternativen, eftersom informanterna själva kan formulera sina svar öppet och deras attityder och åsikter kommer fram. Jag tolkar och formulerar teman för min analys på ett hermeneutiskt sätt det vill säga utgående från egna värderingar. (Olsson & Sörensen 2001: 100.)

I en kvantitativ analys är det bra med färdiga svarsalternativ, eftersom informanten då kan välja svar som formulerats i förväg. (Patel och Davidson 2003: 75) Jag kommer i min analysdel att använda mig av den komparativa metoden, då jag jämför resultat från två undersökningar med sju års mellanrum. Jag gör också en jämförelse mellan könen i de olika skolorna och jag jämför också alla tre skolorna sinsemellan. Jag redovisar resultaten i antal och procent samt åskådliggör dem i figurer och tabeller.

I den komparativa analysen kommer jag även att jämföra mina resultat med andra undersökningar som bland annat Utbildningsstyrelsen har gjort. (Utbildningsstyrelsen 2001–2006) Jag jämför också mina resultat med dem som jag fick 2000. Jag har dessutom haft stor nytta av NORDICOMS Mediebarometer, som alla år undersöker svenskarnas medievanor, då jag har behövt få jämförelsesiffror. Jag har dessutom hittat

några lämpliga artiklar och kommer också att använda mig av Utbildningsstyrelsens undersökningar mellan åren 2001– 2006.

I min teoridel kommer jag kort att diskutera olika teorier om läsinlärning (se 2.1), eftersom den ger en referensram. Dessutom kommer jag att ta upp hur man skapar goda läsvanor, hur läslusten väcks och om ungdomar idag har dåliga läsvanor och vad detta beror på.(se 2.4)

Jag har använt boken *Medie Sverige 1999/2000* då jag har behövt statistikuppgifter för att kunna kommentera resultaten från den första undersökningen. Teorin och empirin går hela tiden hand i hand.

2 LÄSUTVECKLING OCH LÄSVANOR

Barn utvecklar sin läskunnighet under hela sin grundskoltid. Den som inte lär sig läsa ordentligt i skolan blir heller aldrig en van och säker läsare. Detta avspeglar sig på vad man läser och i hur stor utsträckning man läser. Det är i nio till tolv års ålder som barn läser väldigt mycket. Denna ålder har kallats ”slukaråldern”. Det är i ”slukaråldern” som läsvanorna för framtiden grundas. (Fagerholm, Mattsson & Mazzarella 1982: 73.) Amborn och Hansson (1998: 20) säger att barn i elva till tolv års ålder befäster språkets struktur och det sker ett ”våldsamt brottande” med språket. Det är därför som böcker som *Tvillingarna på Sweet Valley High* väcker en sådan fascination i just den åldern.

Fagerholm, Mattsson och Mazzarella (1982) har undersökt finlandssvenska barns läsvanor i början på 80-talet och konstaterar att resultaten från deras undersökning inte avviker från tidigare gjorda undersökningar. I denna undersökning kunde man bland annat se att flickor läser mer än pojkar, att bokvalet är mycket blandat och att flickorna läser pojkböcker, men inte tvärtom. (Ibid.)

2.1 Den första läsinläringen – olika teorier

Behavioristerna säger att barn i princip kan lära sig läsa när som helst från två till sju års ålder. Alla människor genomgår en intellektuell utveckling i en bestämd ordning och man kan inte påskynda eller ändra på denna ordning. Men går man från det enkla till det sammansatta är läsinläringen ingen omöjlighet. (Åkerblom 1988: 49.)

Då barn lär sig läsa innebär det att de möter symboler, som är krävande för barnet att lära sig. Det är först då, som barnet förstår att symbolerna är bokstäver, som blir till ljud då man läser. Detta stadium kallas för det preoperationella stadiet. I detta stadium används de kognitiva färdigheterna; klassificering, centrerung och ordningsföljd. (Åkerblom 1988:49.)

Tabell 2. Informanternas läsinlärning. En jämförelse mellan skolor, kön och ålder.

| | Före 5 år | | | 5 – 6 år | | I första klass |
|------------------------|-----------|-----------|-------------|-----------|-------------|----------------|
| | kön | antal | % | antal | % | antal % |
| VIFH (2000) | flicka | 6 | (15) | 13 | (32) | 22 |
| | pojke | 6 | (21) | 9 | (31) | (54) |
| VYI (2007) | flicka | 4 | (24) | 7 | (41) | 13(+1) |
| | pojke | 2 | (14) | 5 | (36) | (48) |
| VG (2007) | flicka | 2 | (16) | 5 | (42) | 6 |
| | pojke | 2 | (22) | 4 | (45) | (35) |
| Hela materialet | flicka | 12 | (17) | 25 | (36) | 7 |
| | pojke | 10 | (19) | 18 | (35) | (50) |
| Totalt | | 22 | (18) | 43 | (35) | 5 |
| | | | | | | (42) |
| | | | | | | 3 |
| | | | | | | (33) |
| | | | | | | 33 |
| | | | | | | (47) |
| | | | | | | 23(+1) |
| | | | | | | (46) |
| | | | | | | 56(+1) |
| | | | | | | (47) |

I min undersökning finns det procentuellt ingen större skillnad mellan pojkars och flickors läsinlärning. Den största skillnaden finns mellan flickorna vid VIFH, där 46 % hade lärt sig läsa före första klass, vilket är en ovanligt låg procent i jämförelse med flickorna i båda grupperna 2007, som uppvisar en betydligt högre procent, 65 % (VYI) och 58 % (VG). Vid samma jämförelse bland pojkarna lärde sig 67 % (VG) att läsa före första klass och de två övriga höll sig på 50 % (VYI) och 52 % (VIFH). En av informanterna från 2000 säger att han lärde sig läsa först i andra klass, eftersom han har läs- och skrivsvårigheter. Jag har räknat med honom i tabellen under rubriken i första klass.

Resultatet tyder på att läsinlärningen före skolåldern är ganska vanlig. Förvånande är det att pojkarna tycks lära sig läsa i lika tidig ålder som flickorna. Enligt Smith (2000: 14) finns det olika metoder att lära sig läsa och det har gjorts vetenskapliga studier där

man har jämfört läsmaterialet med tillvägagångssättet. Den här forskningen visar att alla metoder kan ge positiva resultat, vid vissa tillfällen för vissa barn. Det finns ingen metod som ger positiva resultat för alla barn. Det finns två olika sätt att se på läsinlärningen.

Åkerblom (1988: 8) kallar synsätten för dels beteendeorienterade dels kognitiva. Och dessa representerar grundläggande skillnader ifråga om kunskaps- och människosyn. Den teori som dominerat undervisningen i över 50 år kallas behaviorism (beteende) och skapades av B. F. Skinner. I korthet ansåg han att man inom forskningen borde ägna sig åt en forskning av sådana beteenden som kunde observeras och mätas. Kunskapsprocessen hörde bland annat inte till den forskning som kunde mätas. Kunskapsprocessen har en stor betydelse för inlärningen.

Behaviorister ser eleven som en passiv mottagare av kunskap, som förmedlas via läraren. Då eleven lär sker en förändring i beteendet och det nya ristas in i hjärnan som på en tavla. Förändringen sker med hjälp av stimuli och respons. Bokstaven är stimuli och bokstavsljudet är respons. Behavioristerna är inte intresserade av vad som händer mellan stimuli och respons och hur vi använder oss av kunskapen. Det som är viktigt är däremot att läsbeteendet, responsen, är helt korrekt. Det är lästekniken och inte läsförståelsen som betonas. Det är det här som är den syntetiska metoden det vill säga att eleven lär sig delarna först och sedan relateras det till helheten. (Åkerblom 1988: 8ff.)

Det kognitivistiska synsättet ser eleven som aktiv och kreativ. Noam Chomsky skrev i slutet av 50-talet en bok där han kritiserade Skinners synsätt på läsinlärningen. Han menade att man lär sig själv genom att läsa och arbeta med meningsfulla texter. Läraren är enbart till för att stödja läsinlärningen, som utgår från helheten till delarna för att sedan återgå till helheten. Kognitivisterna anser att ett barn kan förstå innehållet i en mening utan att förstå orden. Chomskys metod är den analytiska metoden. (Åkerblom 1988: 13.)

I inlärningshänseende är det viktigt att kombinera ljudmetod (bottom-up-process) och helordsmetod (top-down-process). Då man stavar ljudenligt kallas det fonologisk princip, medan morfologisk princip berättar att ord som är besläktade behåller stammen oförändrad i olika former (Liberg 1993: 13.)

”Whole language” - traditionen innebär att man börjar med helheten och fortsätter med delarna, som analyseras fram. Eleven är en kommunikativ och aktiv deltagare, som själv får välja texterna och hitta sätt att avkoda dem. Läraren är mer en förmedlare än en undervisare. I den här metoden anser man att det är viktigt att barnet stimuleras i hemmet och i förskolan. Svaga elever får ingen hjälp eftersom man inte arbetar med fonologiska strukturer (Fridolfsson 2008:86.)

Smith (2000: 17) påstår att läsinlärningen inte kräver någon speciell inlärningförmåga. Det är läsundervisningen som gör eleven förvirrad och därför måste det skrivna språket göras meningsfullt och användbart för barnet. Denna hjälp kan läraren ge och inte läroplanen, som bestämts av personer utanför klassrummet.

Smith fortsätter sitt resonemang kring läsinlärningen och talar om visuell och icke-visuell information, som han anser vara av yttersta vikt för läsinlärningen.” Ju mer icke-visuell information du har när du läser, desto mindre visuell information behöver du. Ju mindre icke-visuell information du har när du läser, desto mer visuell information behöver du” Det här betyder enligt Smith : ”Ju mer du redan vet, desto mindre behöver du ta reda på.”. Och Trageton säger : ”Ju mer meningsfull texten är, desto lättare är den att läsa. Man lär sig läsa genom att läsa.” (Trageton 2006: 160)

2.2 Lässituation

Läsaren har olika tolkningspotential, olika kunskaper om språk och om hur man hanterar språk. I den verkliga lässituationen är de specifika skillnaderna större än kunskapsskillnaderna. Sammanhang, utgångsläge och läsmål har stor betydelse i lässituationen.

Läsaren börjar inte från noll utan han har ett visst minnesförråd, vilket gör en tolkning möjlig. Bilder, rubriker och förhandsinformation gör att läsaren tolkar materialet på ett visst sätt. Läsaren ställer också upp ett mål för sitt läsande. Ibland är målet medvetet, men ibland helt planlöst. Men trots planlösheten styrs läsförståelsen av ett visst begripande. Läsaren har alltså ett mål för sin läsning. Han vill förstå det han läser. (Melin 1985: 12ff.)

Stadler (1998: 37ff.) delar in läsningen i fyra nivåer:

1. Låtsasläsning, små barn låtsas läsa en bok. Barnet kan ha boken upp och ner och läser en påhittad saga.
2. Logografisk läsning, de enskilda bokstäverna betyder ingenting. Små barn läser ord som bilder, men det är inte läsning i ordets rätta bemärkelse. Barnet brukar först lära sig att känna igen sitt eget skrivna namn, men de vet inte vad bokstäverna betyder.
3. Alfabetisk läsning, bygger på kopplingen mellan bokstav och ljud. Skolbarnet måste förkasta den logografiska läsningen. Bokstav/grafem kopplas till ljud/fonem.
4. Ortografisk läsning, är den helt utvecklade läsningen som vana läsare behärskar utan ansträngning.

Mina informanter är mellan 16 och 31 år och har en utvecklad, ortografisk läsning. Bland läsforskarna är det delade meningar om när och hur den första läsinläringen skall ske. För barnet självt är det också en viktig händelse. Saknas den språkliga medvetenheten, får barnet problem med läsinläringen. Enligt Åkerblom (1988: 56) är barnet inte medvetet om att talflödet kan delas upp i ord, stavelser och ljud och lässituationen kan bli en besvikelse. Läraren måste se till att alla förstår dessa begrepp innan läsundervisningen börjar.

2.3 Läsprocess

Läsutveckling är en individs utveckling av läsförmågan och kan följas upp av en utomstående iakttagare. Vid Stockholms universitet har man tillsammans med lärare utarbetat ett läsutvecklingsschema, LUS. Detta schema hjälper lärare att se en utveckling i läsningen och koppla ihop praktik och teori. (Dominkovic´ 1984: 15f.)

Läsutvecklingen hos ett barn går alltså från ljudlära till lingvistisk medvetenhet. När den alfabetiska koden har knäckts utvecklas språket morfologiskt, syntaktiskt och semantiskt. I skolan borde alltså barnen få upptäcka språkets mångfald. ”Den traditionella grammatikundervisningen tycks emellertid här vara en väg med begränsad framkomlighet.” säger Lundberg (1984: 49.)

Lundberg säger att avkodningen måste automatiseras det vill säga tränas och överinläras. Man kan jämföra läsinlärning med cykling och påklädning. Man kan utföra en automatiserad handling samtidigt som man gör något annat. Barnens läsutveckling genomgår tre faser från en kontrollerad process via träning till automatisering. (Lundberg 1984: 74.)

Stadler (1998: 26f.) påstår att läsning alltid syftar till förståelse. Därför måste man gå via avkodning det vill säga avläsning av bokstävernas ljud. Den som inte har en optimal avkodning hinner inte reflektera och uppmärksamma innehållet i texten. Förståelsen blir i detta fall bristfällig. Dåliga läsare har en långsam ordavkodning. De tar aldrig tag i orden utan använder sig av yttre ledtrådar för att få ett textsammanhang. Den dåliga läsaren är mera kontextbetonad, men han har en sämre textförståelse då han måste koncentrera energi på avkodningen.

Barn med diagnosen dyslexi kan få hjälp med både textförståelse och stavning genom att ha tillgång till datorer. Enligt Föhrer och Magnusson (2003: 90f.) blir dessa barn aldrig skickliga och funktionella läsare, om de inte får kompensering hjälpmiddel i form av talböcker, läromedelskassetter, CD-rom och datorer. Talböckerna gav dessa barn samma läsupplevelse som kamraterna och de fick också bättre självkänsla.

2.4 Läslust

Övning ger färdighet gäller också för dåliga läsare. Har barnet fått en dålig lässtart, undviker det allt som har med läsning att göra. Här gäller det att väcka läslusten och få

barnet att upptäcka vilken glädje och stimulans böckerna ger. Detta ställer stora krav på läraren, som måste känna till barnlitteraturen.

Det är viktigt att barn redan från början får uppleva "läsandets lust och glädje, att läsandet ger nyckeln till en hel värld av fantasi, spänning, kunskap, äventyr och glädje"(Lundberg & Herrlin 2003: 16). Det är viktigt att också stimulera läsandet i hemmet. De jämför processen med en idrottares prestationer, det krävs stora doser av övning. Bokslukarna minskar bland barnen och speciellt bland pojkarna. Att läsa anvisningar, serier och textremsor på TV räcker inte till utan det krävs mer än så att bli en bra läsare. Det finns två faktorer som kan påverka detta, dels är det kostnaderna, med detta menar Lundberg och Herrlin (2003: 16) att man måste hjälpa eleverna att utveckla en effektivare ordavkodning för att få flyt i läsningen, delas är det utbytet. Detta sker genom att hjälpa barnen att hitta texter som angår dem och att göra lässtunderna angenäma, genom att till exempel läsa det första kapitlet högt.

Då barnet möter boken måste tre villkor uppfyllas: barnet måste vara läskunnigt, det måste få lov att läsa och det måste ha tillgång till böcker. På detta sätt utvecklas språket. En stor konkurrent är alla fiktionsmedier såsom serietidningar, TV och video. Barnboken spelar alltså en mycket viktig roll när läsandet skall tränas och automatiseras. (Barnbokens väg 1987: 32.)

I många finländska undersökningar har man betonat hemmets betydelse för att väcka läslusten hos barn. Om barnet har böcker runt sig och om omgivningen förhåller sig positiv till läsning så skapas ett intresse för läsning hos barnet. (Luova lukeminen 1978: 19.)

Också Nowak (1971: 115) påstår att hemmiljön spelar en avgörande roll för uppkomsten av läsvanor hos barn. Har barnet en stimulerande språklig miljö utvecklar det ett läsintresse. Antalet egna böcker spelar en betydande roll. Även förekomsten av böcker i hemmet ger positiva signaler åt barnet. Kamratkretsen påverkar också läsning och bokval. (Nowak, 1971: 112.)

Amborn och Hanson (1998 : 18f.) säger att läslusten kan väckas genom bokprat, eftersom boken då lättare når läsaren. Barnet måste lita på sin förmåga att förstå text för att kunna uppleva läslust. Läsintresset påverkas av många yttre faktorer. Saarinen modell (1986: 17) tar upp bland annat följande faktorer. Läsvanorna påverkas av familjen, dess socioekonomiska nivå och föräldrarnas utbildning. Hit hör också föräldrarnas läsintresse, syskonens läsintresse, hemmets böcker, egna böcker och andra fritidsintressen. Saarinen (1986: 20) påstår att barnidrott har blivit mode. Den sociala samvaron, ivriga tränare och belöning i form av priser är för många mycket mera lockande än den inre tillfredsställelsen att sitta ensam och läsa en bok.

Tabell 3. Informanter som kommer att läsa för sina barn

| | kön | Ja | | Kanske | | Nej | | Vet inte | |
|----------------|--------|-------|----|--------|----|-------|----|----------|----|
| | | antal | % | antal | % | antal | % | antal | % |
| VIFH (2000) | flicka | 40 | 98 | 1 | 2 | - | - | - | - |
| | pojke | 19 | 65 | 5 | 17 | 4 | 14 | 1 | 3 |
| VYI (2007) | flicka | 16 | 94 | - | - | 1 | 6 | - | - |
| | pojke | 8 | 57 | 2 | 14 | 3 | 21 | 1 | 7 |
| VG (2007) | flicka | 10 | 83 | - | - | 2 | 17 | - | - |
| | pojke | 7 | 78 | 1 | 11 | - | - | 1 | 11 |
| Totalt | | 100 | 82 | 9 | 7 | 10 | 8 | 3 | 3 |

Jag vill i min undersökning få reda på om mina informanter kommer att läsa böcker för sina barn, eftersom forskningen visar att hemmiljön är viktig. Frågan ställdes som en öppen fråga med rum för fria svar. Många valde att svara *ja*, *nej/kanske* och jag kommer att citera några av de fritt formulerade svaren. Med hjälp av tabell 3 kan man konstatera att största delen av mina informanter, 89 %, kommer att läsa för sina barn. Hit har jag också räknat de som har svarat *kanske*. Detta visar att informanterna har en positiv bild av läsning och att föräldrarna skall läsa för sina barn. Av informanterna svarar 10 % *nej*, de kommer inte att läsa för sina barn och 3% *vet inte*. Det är pojkarna vid VIFH (2000)

som har den lägsta procenten 65 %. I den här gruppen finns också flest *nej, kanske och vet inte*. Några av pojkarna kommenterade frågan såhär:

Ex. 1 Kanske det, om de vill eller frugans jobb.

Ex. 2 Hm, det har jag inte tänkt på, men säkert.

En pojke vid VYI valde att ignorera frågan. Han finns inte med i tabellen. Av kommentarerna kan man dra slutsatsen att barnen får bestämma, om de vill att föräldrarna skall läsa för dem, men också att ansvaret ligger hos ”frugan”. Men av svaren märks också att informanterna är så unga att de inte har tänkt tanken att ha familj.

Flickorna hade många bra kommentarer. Såhär säger en i VG som är 17 år.

Ex. 3 Jodå, det är nyttigt för både mig och mina barn.

Av det här svaret kan man utläsa att hon är medveten om att det är viktigt att läsa och att också hon, som förälder, har nytta av det.

Flickorna i VYI kommenterade:

Ex. 4 Jo det är klart! Sagostunder är mysiga och så tror jag barnen lär sig lite av det också ☺

Ex. 5 Ja absolut, då uppmuntras barnet till att vilja läsa själv.

Dessa informanter inser hur viktigt det är att läsa och att man också skapar en positiv attityd till läsningen i hemmet. Dessa och de följande kommentarerna stöder Amborn och Hanssons (1998:18) fem skäl till att läsa, som jag skriver om på sidan 19 i min teoridel.

Några av flickorna vid VIFH sade:

- Ex. 6 Absolut, mamma och pappa läste alltid för mig när jag var mindre. Det har utvecklat min språkförmåga, kreativitet och fantasi. Jag vill bli författare.
- Ex. 7 Jo, det var ju så man” lärde sig” att fantisera. Jag tror att barnet utvecklas positivt av att få höra sagor.

Av kommentarerna och kan man dra slutsatsen att informanterna har en positiv bild från sin barndom och uppväxt och därför kommer de också att läsa för sina barn.

Amborn och Hansson (1998: 18) säger att det är när skolan började intressera sig för barnens fritidsläsning som begreppet läslust utvecklades. De betonar fem skäl till varför barn skall läsa skönlitteratur. Det första är att läsningen har betydelse för språkutvecklingen. Därför är det viktigt att föräldrar läser böcker för sina barn från att de är i babyåldern. Sådana här språkutvecklande och lässtimulerande åtgärder ger bättre effekt då föräldrar är involverade. Böcker och bilder ger föräldrar och barn ett tillfälle att diskutera och fantisera tillsammans. Dessutom kan böcker ge en tröst i en svår situation, vid sjukdom eller vid ensamhet.

Det andra skälet är att den empatiska förmågan utvecklas, man upptäcker saker hos sig själv som man kanske inte skulle ha upptäckt annars. För det tredje bör barnet läsa för tankens och kunskapens skull. Barns begreppsbyggnad stimuleras av läsning och dessutom är böckerna en viktig kunskapskälla. Genom skönlitteratur får vi faktakunskaper som sätts in i mänskliga sammanhang och som ger förklaringar på ett annat sätt än i en vanlig faktabok. (Amborn & Hansson 1998: 20.) Det fjärde skälet är att läsningen bidrar till identitetsskapande och uppror och det femte skälet är för att det är roligt att läsa (Amborn & Hansson 1998: 24).

Lundberg och Herrlin (2003: 18) påpekar att läraren måste hjälpa eleven att hitta texter som angår dem och att stimulera lusten att läsa. Men också eleverna skall inspirera och påverka varandra. Jag citerar Lundberg och Herrlin (2003): ”Ett barns utveckling hänger nära samman med om det vill läsa eller finner lusten att läsa!”

Jag frågade mina informanter 2000 om de brukar läsa böcker. Av flickorna svarade 34 % ja, 11 % nej och 13 % har ett uppehåll. Av pojkarna svarade 6 % ja, 21 % nej och 14 % har ett uppehåll. Av det här svaret kan jag dra slutsatsen att det fortfarande finns en skillnad mellan pojkars och flickors läsning. Det är en stor procentuell skillnad mellan flickor och pojkar, 29 % fler flickor läser böcker.

I min undersökning 2007 omformulerade jag fråga 8. Jag ville veta om informanterna hade läst böcker som barn, tonåring och idag. Dessutom frågade jag hur många böcker informanterna läser under ett år och gav alternativen mer än tio böcker eller mindre än tio böcker.

Tabell 4. Läsare 2007 i procent samt antalet lästa böcker under ett år.

| 2007 | Kön | Barn | Tonåring | Idag | □ 10 | 10 □ |
|--------|---------|------|----------|------|------|------|
| VYI | flickor | 23 | 25 | 23 | 19 | 14 |
| | pojkar | 12 | 15 | 12 | 25 | 2 |
| VG | flickor | 17 | 21 | 21 | 17 | 6 |
| | pojkar | 15 | 15 | 14 | 14 | 4 |
| Totalt | | 67 | 76 | 70 | 75 | 26 |

Många har kryssat för att de har läst i alla tre kategorierna. Flickorna i de båda skolorna läser mindre idag än vad informanterna gjorde för sju år sedan, medan pojkarnas läsande, speciellt vid VG, har ökat. Det är inte konstigt, eftersom studerande vid ett gymnasium måste läsa mer än en studerande vid ett yrkesinstitut. I alla fyra grupperna uppger majoriteten att de läser mindre än 10 böcker per år. Mest böcker läser flickorna vid VYI, som är ett yrkesinstitut.

Vid en jämförelse mellan de tre informantgrupperna läser flickorna vid VIFH mest, 34 % och minst läser pojkarna vid samma skola, 6 %. Detta betyder att flickornas läsning har minskat, medan pojkarnas har ökat med 8 %. Jag kommer att reda ut en tänkbar orsak i kapitel 5, som handlar om läsarprofiler.

2.5 Läsprojekt

I inledningen nämnde jag läsprojektet *En kvart om dagen* som utvecklades i Belfield Community School i Rochdale utan för Manchester i mellersta England. Här trodde man sig kunna påverka barnens läsförståelse genom att ta in föräldrarna i skolarbetet. Man visste genom undersökningar att bland annat moderns utbildning, antalet böcker i hemmet och kön var faktorer som påverkade barnens läsförståelse. Resultatet visade sig vara succé. Läsprojektets framgångar spred sig till andra delar av Europa och här i Finland har *Förbundet Hem och Skola* genomfört detta projekt. Projektet går ut på att föräldrarna läser för och med sina barn en kvart om dagen. På detta vis ökar barnens intresse för skolarbetet, föräldrarna får en insikt i skolarbetet och man umgås mera med varandra. Barnen fick dessutom större motivation för skolarbetet, eftersom fler vuxna visade intresse för deras skolarbete. (Grönholm 1989: 5 f.)

Tidningen till klassen är ett projekt som startade våren 2002. Varje klass i finlandssvenska grundskolor, gymnasier och yrkesinstitut hade möjlighet att få dagstidningar direkt till klassen, två tidningar per klass. ”Kommer unga in i tidningsläsandet i ett tidigt stadium, lär de också fortsätta läsa tidningen som vuxna.” (Vasabladet, 9.7.2001.) Initiativet togs av Svenska Pressföreningen i Finland och samarbetsparterna var utbildningsstyrelsen, pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi, Tidningarnas förbund och de finlandssvenska lärarorganisationerna. Med detta projekt ville man främja den språkliga och kulturella identiteten, stärka läsförmågan, stimulera till debatt, träna bildanalys och den muntliga framställningsförmågan. Dessutom ville man få intresserade och kunniga tidningsläsare som aktivt deltar i samhällslivet. (Pressföreningen 2002.)

Tina Selänniemi, pedagog och utbildningsplanerare, berömmar projektet i tidningen *Vi och vår skola*. Hon anser att varje hem borde hålla sig med en dagstidning, men är medveten om att så inte är fallet. Därför välkomnar hon projektet *Tidningen till klassen*. Hon menar att tidningsprojektet kan stimulera till nyfikenhet och ge mera kunskap genom att läsa och lära. (Furu 2002.)

3 LÄSVANOR BLAND UNGDOMAR

Under de senaste årtiondena har det talats om att ungdomar läser allt mindre. I Sverige har massmedierna skrivit om årskullar som har mycket svaga kunskaper i modersmålet och brister i läsförmågan. Enligt Saarinen (1986: 11ff.) har man också i Finland uppmärksammat detta problem och lärare påstår att eleverna kan bokstäver och har en formell läskunnighet, men läsförståelsen är svag. Detta leder till att intresset för läsning är svalt.

Timothy Balding (2003), som är verkställande direktör för WAN (World Association of Newspapers) konstaterar att finländska ungdomar hör till världens bästa läsare. Detta styrker han med statistik som säger att 91 % av de finländska ungdomarna läser en tidning minst en gång i veckan. Men procenten som visar den dagliga läsningen är betydligt viktigare, eftersom 41 % av den finländska ungdomen i åldern 12–20 läser en dagstidning. Men det stora bekymret är att procenten har sjunkit från 68 % på 1980-talet. Man tillskriver det ökade medieutbudet en stor betydelse i denna utveckling. Minskade prenumerationer, tillgång till gratisinformation från Internet och gratistidningar är några exempel. Han konstaterar att det finns många utmaningar om man vill nå ungdomarna som läsare och abonnenter. (Balding 2003.)

PISA (Programme for International Students Assessment) är en OECD-undersökning som internationellt tar fram information om utbildnings- och inlärningsresultat. Den här undersökningen görs vart tredje år och man undersöker 15-åringarnas kunskaper i matematik, naturvetenskaper, läsning och problemlösning. Finland har placerat sig främst i undersökningarna 2001, 2003 och 2006. Speciellt resultatet i PISA 2003 visar på en stark läsfärdighet i Finland. Flickorna läser bättre än pojkarna, men skillnaderna

har krympt mellan de två undersökningarna 2001 och 2003. Skillnaderna ökade ännu mer till 2006, men var ändå på samma nivå som 2001. (Undervisningsministeriet 2006.)

Nordicom (Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning) undersöker varje år svenskarnas medievanor. De presenterar sin statistik i Mediebarometern, som slumpmässigt gör telefonintervjuer bland den svenska befolkningen mellan 9 – 97 år. År 2003 såg 87 % på TV, 81% läste tidningar och 79 % lyssnade på radio en genomsnittlig dag. Ungdomarna ägnade sin tid åt läsning betydligt kortare tid än för 25 år sedan. Skillnaden är ca 15 minuter under en genomsnittlig dag. (Nordicom-Sverige 2004.)

3.1 Konkurrens om tid

Nya författare med spännande teman kan återuppväcka ett läsintresse. Harry Potter är en rollfigur, som har fått många ungdomar att läsa flera hundra sidors böcker. Magi och historia är sådant som intresserar ungdomarna idag. Tolkiens trilogi Sagan om ringen är ett annat exempel på detta. I en intervju i Vasabladet säger bibliotekarie Monica Borg – Sunabacka att både Potter och Tolkien nog har gjort underverk, men tycker att mycket arbete finns kvar innan man har återskapat det intresse som fanns för en generation sedan. (Myntti 2002.)

Dessa böcker har blivit inkörsporten till läsandet för många pojkar. Det är ingen slump att förlaget valt att skriva ut enbart initialerna i J.K. Rowlings, eftersom det visat sig att pojkar helst läser böcker av manliga författare. Så här säger barnlitteraturforskaren Mia Österlund, som också har forskat i ungdomsromaner. (Henriksdotter 2002.) Mina informanter nämner också dessa två bokverk i sina svar. (se 4.1.2)

Men samtidigt har läsning konkurrens av andra medier och fritidsintressen. I min inledning nämnde jag att författaren Lars Sund var bekymrad över att hans böcker kanske inte läses i framtiden. Johnsson – Smaragdi och Jönsson (2002) talar om två olika hypoteser kring bokläsning och konkurrens från annan media i sin rapport. Den ena hypotesen går ut på att TV-tittandet är en tillbakagång för bokläsningen medan den

andra hypotesen menar att TV-tittandet stimulerar och väcker intresset för böcker. De påstår att det inte direkt går att jämföra läsa böcker och se på TV utan orsaken skall sökas någon annanstans. De nämner som exempel på detta omgivningens attityder, skolans och hemmets attityder samt olika föreställningar om bokläsning. Bokläsning förenas ofta med ett prestationskrav och hör därför inte till fritidssysselsättningarna.

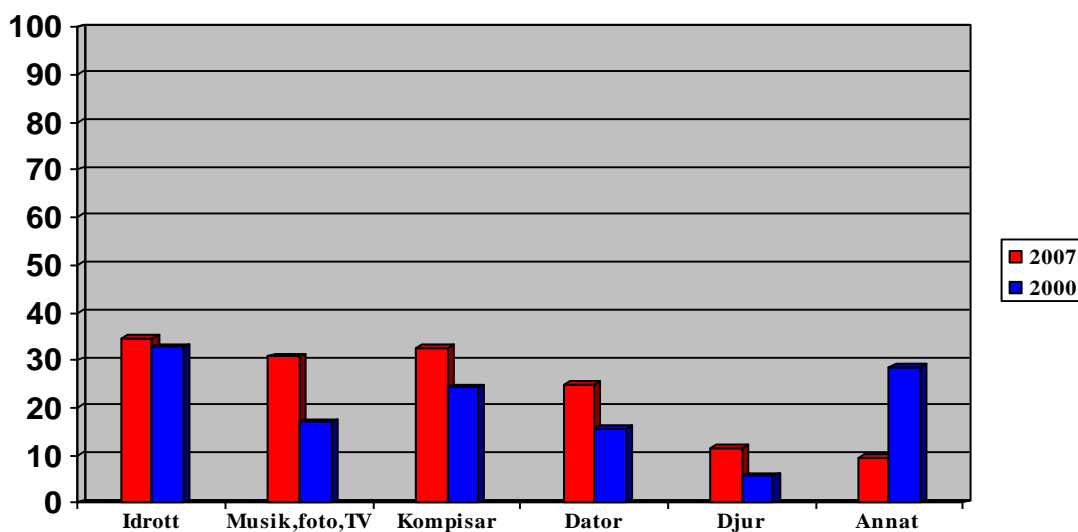
Jag bad mina informanter rangordna i vilken viktighetsgrad de placerade tidningar, böcker, filmer, Internet och annat på skalan 1–5. År 2000 ansåg 40 % att filmer var det viktigaste mediet, medan tidningar kom på andra plats med 21 % och Internet på tredje plats med 16 %. På samma fråga svarade man 2007 att Internet var viktigast (56 %) och på andra plats kom tidningar (19 %) följt av filmer (15 %). De här siffrorna stämmer väl överens med Johnsson – Smaragdi och Jönssons resultat från 1998 som visade att TV-tittandet då var stor vinnare bland 15–16-åringar. Eftersom min fråga gällde filmer, kan man anta att en del sågs på TV. Myntti (2002) säger i sin artikel att en av flickorna på biblioteket erkänner att hon gärna tittar på TV på kvällarna och en annan rusar i väg till datorn mitt under intervjun. Detta tyder på att ungdomen då hade i stort sett samma prioriteringar som idag.

I Nordicoms Mediebarometer 2006 har Internet gått om alla andra medier och har ökat 116 % sedan 2005 i gruppen 15–24-åringar. Internetanvändningen har fördubblats och TV-tittandet har minskat. (Jönsson 2008.) Dessa siffror stämmer också överens med mitt resultat.

Vasabladets reporter Sonja Storm skriver i lördagsbilagan *Magasinet* den 22 januari 2000 om att ge böckerna en chans. Hon intervjuade ungdomar i 15-årsåldern på biblioteket i Smedsby och frågade bland annat om deras intresse för böcker. Många av de utfrågade svarade att de gärna läser böcker, men att tiden inte räcker till. Bibliotekarie Barbro Gros säger i en intervju att hon har märkt att läsintresset trappas ner i högstadiet och att det verkar som om tiden inte skulle räcka till.

3.1.1 Fritidsaktiviteter

Ungdomarnas tid ska räcka till så otroligt mycket. Utöver att gå i skolan ska man också delta i en mängd fritidsaktiviteter. Många är medlemmar i en eller flera föreningar. Mina informanter fick som sista fråga berätta om det fritidsintresse som de utövar mest. Jag plockade ut de oftast nämnda fritidsintressena och räknade ut dem i procent. De vanligaste fritidsintressena var idrott (fotboll, gym, slalom och hockey), foto, film, musik och TV, kompisar, dator/ dataspel, djur (hästar och hundar) och annat. Det visade sig att kategorin annat valdes väldigt flitigt 2000. Här nämndes handarbete (sticka, sy), jakt, bilar, matlagning och läsning. Så många som 29 % uppgav att de hade andra intressen än de finns nämnda i figur 1. Dagens ungdomar, 10 %, räknade upp jobb, resor och läsning. Ingen av informanterna nämnde föreningsverksamhet, men idkar man idrott är man nästan säkert medlem i en förening, eftersom idrottsutövning idag kräver medlemskap. Figur 1 ger närmare information om den procentuella fördelningen.



Figur 1. De mest populära fritidsintressena (%).

Idrott har den högsta procenten i båda undersökningarna. Dagens ungdom nämner främst musik, foto och TV samt kompisar som mycket viktiga fritidsintressen. Resultatet visar att intressena har ändrat under sju år. I kategorin musik, foto och film syns också deras utbildningsinriktning. Det samma gäller för kategorin dator.

3.1.2 Massmedier

Massmedier riktar sig till en bred publik. Till massmedierna räknar man tidningar, tidskrifter, radio, TV och Internet. Till media på Internet hör också television, poddradio, bloggar och andra webbplatser. Tidningar, radio och TV är äldst och Internet är det nyaste och det snabbast växande av de fyra medierna. (Wikipedia 2008.) De traditionella medierna får ge vika för interaktiva och kommunikativa medier. I Nordicoms Mediebarometer 2007 syns det tydligt att nya medievanor växer fram bland ungdomen, men användningen av dessa nya medier flyttar även upp i åldrarna. 2003 hade 30 % tillgång till bredband, 2007 hade 70 % kopplat upp sig på nätet. Enligt Mediebarometern 2007 använder dagens ungdom närmare sju timmar per dag till Internet. De traditionella medierna TV, radio och böcker har minskat med 28 % (NORDICOM 2007.)

I min undersökning frågade jag på vilket sett informanterna får reda på vad som händer i världen. De kunde kryssa för fler alternativ bland *tidningar, TV, radio, Internet och jag bryr mig inte*. (se fråga nr 18 i Bilaga 1) För åtta år sedan, 2000, var TV det mest använda mediet och 96 % svarade att de få informationen via TV. På andra plats kom tidningar 87 %, radio 57 % och Internet kom först på fjärde plats med 39 %

På hösten 2007 svarade informanterna att TV (94 %) var det viktigaste mediet då de ville veta vad som händer i världen. Men nu har Internet gått förbi både tidningar och radio då 89 % säger sig använda Internet för detta ändamål. På tredje plats kommer tidningar 85 % och sist radio med 42 %.

Mina resultat överensstämmer med Mediebarometerens (2007), som menar att Internetanvändningen är som mest intensiv på kvällarna och därför konkurreras TV-tittandet så småningom ut. (NORDICOM 2007.)

3.1.2.1 TV

Jag frågade mina informanter vilka program de ser på i TV. De kunde kryssa för fler av alternativen *nyheter, tecknade serier, filmer, naturprogram, såpor, aktualitetsprogram* och *annat*. Båda informantgrupperna svarade att filmer och såpor var de genrer, som de helst tittade på. Nyheter kom i båda grupperna på en tredje plats.

Jag frågade också hur många timmar per dag de ser på TV och gav alternativen *en timme, två timmar, mer än två timmar* och *inte alls*. Mellan åren 2000 och 2007 har det, som jag tidigare har nämnt, hänt en hel del i medieutvecklingen. Mina informanter bekräftar detta. För sju år sedan såg 50 % av ungdomarna på TV mer än två timmar per dag. Idag uppger 29 % av informanterna att de ser mer än två timmar på TV. Majoriteten 35 % säger sig se på TV en timme per dag. Dessutom säger 10 % år 2000 att de inte alls ser på TV. I gruppen 2007 svarade 25 % att de inte ser på TV överhuvudtaget. Under rubriken *annat* svarade de med att räkna upp sådana program som *dokumentärer, sport, inredningsprogram, vetenskapsprogram och musikprogram* (2007 29 % och 2000 21 %).

Johansson-Smaragdi och Jönsson (2002) säger i sin rapport att tiden som ägnas åt böcker är låg i jämförelse med den tid som ägnas åt TV och video. Jag antog att också video- och DVD-tittandet kunde inverka på TV-användningen och frågade om informanterna ser på filmer via video/DVD. Jag lade till DVD i min senare undersökning, men särskiljde inte på video och DVD. Jag hade alternativen *alltid, ibland och aldrig*, som de kunde välja mellan. I jämförelseresultaten visar det sig att *ibland* har den största procenten i båda undersökningarna. Hela 80 % säger 2000 att de ser på video ibland, medan 60 % ser på video ibland 2007. Jag antog att DVD kunde ha haft en större inverkan, men så är inte fallet. Skillnaden syns en aning i svarsalternativet *alltid*. Av dagens ungdomar svarar 39 % att de alltid ser på film via video/DVD. Det är antagligen här som skillnaden finns, eftersom samma alternativ gav 14 % som svarsprocent 2000. Att de *aldrig* ser på video/DVD svarade 6 % år 2000 och 2 % år 2007. Dagens ungdom samlas och tittar på film hemma hos någon, den sociala samvaron är viktigare 2007 än den var 2000. Den här tendensen märks också i de övriga svaren. (se 5.3.2, Tabell 11 och Figur 1).

Jag var dessutom nyfiken på om filmer via Internet har slagit igenom. Jag lade till denna fråga 2007 och hade samma svarsalternativ som ovan. Det visade sig att 29 % svarade *alltid*, 40 % svarade *ibland* medan 31 % svarade *aldrig*. Det sista svaret förvånade mig, eftersom nyare filmer blir tillgängliga ganska snabbt via Internet. En faktor som kan inverka på detta resultat är att det kostar extra.

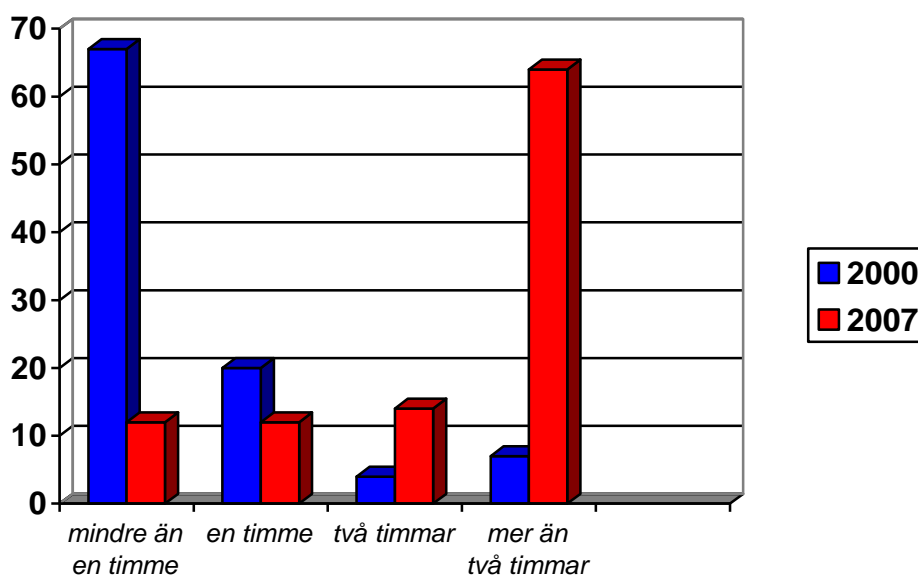
3.1.2.2 Internet

Enligt ungdomarna i min undersökning används Internet för att söka information (2000). Detta är ett budskapsval, man skaffar sig information genom medieanvändning. Detta kallas också för instrumentell medieanvändning. Det har gjorts undersökningar som visar att användningen av Internet börjar som ritualiserad det vill säga användningen fokuserar på själva processen för att sedan bli mer instrumentell. (MedieSverige 1999/2000: 243.)

Man kan också se medieanvändningen som en social företeelse, det uppstår diskussioner om de olika funktionerna, sökmaskinerna, chatsidorna och e-postsystemet. Enligt *MedieSverige 1999/2000* använder svenskarna Internet till informationssökning och som kontaktnät, till exempel e-post. Ungdomarna chattar mest och knyter kontakter, medan användare i medelåldern använder e-postsystemet eller Internet för nöjesskull. Dessutom används Internet som diskussionsforum genom alla chat-kanaler. ”Internets sociala betydelse vet vi idag väldigt lite om. Innehållsmässigt finns dock en stor social potential genom exempelvis e-post, men framför allt i chatten och olika typer av spel.” (MedieSverige 1999/2000: 244) Nordicoms Mediebarometer 2007 visar att Internetanvändningen har fördubblats sedan 2003. Det är främst ”social networking” som har ökat mest.

Jag frågade mina informanter 2000 hur ofta de använde Internet och gav alternativen *mindre än en timme per dag*, *en timme per dag*, *två timmar per dag* och *mer än två timmar per dag*. En informant svarade att hon inte använder Internet. (se figur 2.) Majoriteten (67 %) sade att de använde Internet mindre än en timme per dag, 20 % använde Internet en timme per dag, 4 % två timmar per dag och 7 % mer än två timmar per dag.

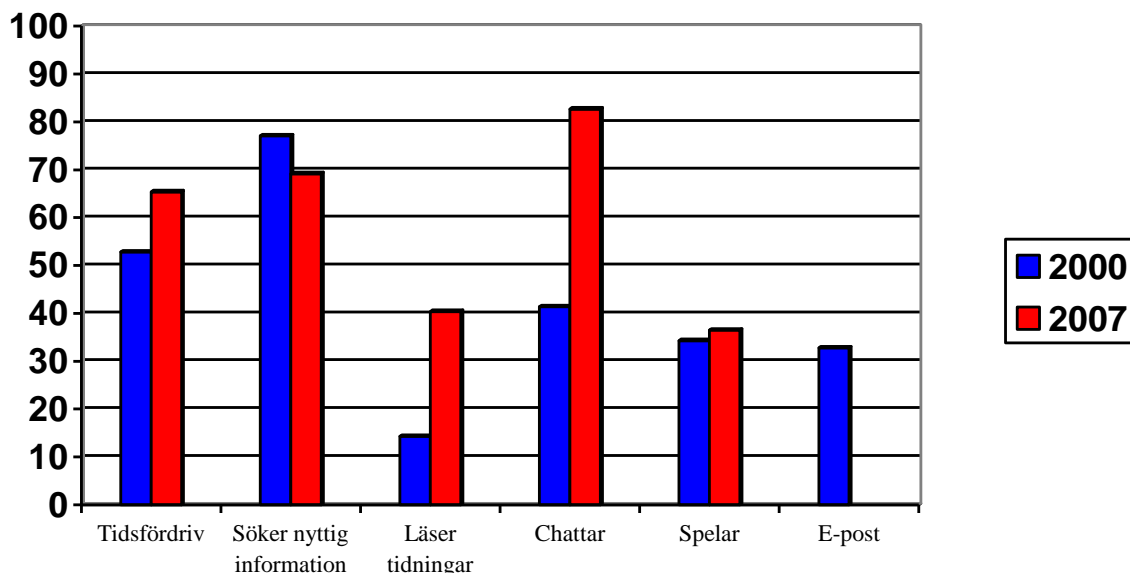
Samma fråga gav 2007 ett helt annat resultat. Idag använder 64 % Internet mer än två timmar per dag, 14 % använder Internet två timmar per dag och 12 % svarar en timme per dag och mindre än en timme per dag. Dessa siffror överensstämmer med Mediebarometerens resultat och man menar att spela spel, läsa tidningar och se på webbtv har gjort att Internetanvändningen har ökat så otroligt på en kort tid. Man säger också att det är speciellt ungdomar som gör allt detta, men att man också kommer att ta dessa vanor med sig upp i ålder, vilket deras undersökning har visat.



Figur 2. Informanternas användning av Internet timmar/dag (%).

Som följdfråga frågade jag varför man använder Internet. Jag bad informanterna kryssa för de alternativ som passade för dem bland följande; *tidsfördriv*, *söker nyttig information*, *läser tidningar*, *chattar*, *spelar* och *annat*. De kunde ha fler alternativ.

Figur 3 visar att de största skillnaderna märks på alternativen *chattar* och *läser tidningar*. Ungdomarna söker mera social kontakt och läser tidningar mer via Internet idag än vad de gjorde 2000. Båda alternativen har ökat betydligt.



Figur 3. Informanternas användning av Internet 2000 och 2007 (%).

Jag hade också ett öppet alternativ *annat*. Jag valde att ta med informanternas öppna svar *mejl, e-post* i mitt diagram, eftersom så stor procent som 33 % nämnde detta 2000. Jag fick inte det här alternativet alls 2007.

Jag frågade om informanterna när de nu har tillgång till Internet läser tidningar *lika mycket som innan du använde Internet, mindre, inte alls* eller *mer*. Majoriteten eller 40 % svarade 2007 lika mycket som innan medan man 2000 gav samma alternativ 76 %. *Mer* svarade 25 % 2007 medan procenten 2000 var 11 %. *Mindre* svarade 33 % (2007) och 6 % (2000). Man kan jämföra denna skillnad i figur 3 där 40 % 2007 svarat att de läser tidningar på Internet.

Jag ville också få reda på om Internet har påverkat bokläsningen och gav alternativen *positivt, negativt, inte alls* och *kan inte säga*. År 2000 var informanterna så säkra i sina åsikter och 73 % svarade *inte alls* på min fråga. Osäkrare var man 2007 då 31 % svarade

kan inte säga och 27 % svarade *negativt*, vilket tyder på att Internet tar tid från böckerna.

Jag ville också att informanterna skulle uttrycka sina åsikter fritt och frågade om Internet har ersatt tidningar och böcker. De kunde skriva fria kommentarer och jag citerar några åsikter. Jag har kodat informanterna så att F står för flicka och P för pojke och numrerat dem, dessutom har jag tagit med från vilken skola de kommer.

- Ex. 8 Ja, det tycker jag och det är synd. (F1 VG)
- Ex. 9 Hittar mer svenska tidningar på nätet än i butiken. (F1 VYI)
- Ex. 10 Ja, på nätet kan du läsa, men också se videoklipp från det de skrivit om. (P1 VG)
- Ex. 11 Kanske lite. Beror på generationen, tror jag. (P2 VG)
- Ex. 12 Nej, det tycker jag inte. Hellre läser jag en bok/tidning på sängen än framför en skärm. (P1 VYI)
- Ex. 13 Delvis, men jag tror inte nätet kommer att konkurrera ut böcker för nog är det härligare att läsa en bok, som du kan hålla i än läsa på nätet. (F2 VYI)

Detta var ett plock av de många kommentarerna från informanterna 2007. F1 VG tycker att det är synd att Internet ersätter tidningar och böcker. Detta visar att ungdomarna ändå har ett behov av dessa. Tidningar på Internet ansågs av många informanter som oanvändbara, eftersom man inte kan ha dem med sig i sängen eller läsa dem vid frukostbordet. (se ex.12) Denna kommentar visar att traditionella tidningar ändå fyller en funktion, den känns bekvämare. F2 VYI säger i sin kommentar samma sak. Här kommer också känslan för böcker fram. Resultatet visar ändå att dagens ungdom läser tidningar på Internet. Man kan eventuellt tänka sig att detta beror på att allt fler tidningar finns tillgängliga på nätet, urvalet är större och att tidningarna har blivit

dyrare. (se ex.9) Informanterna tror att Internet kommer att ersätta tidningar mer än böcker. Tidningar på nätet uppdateras varje dag och är alltid färsk, dessutom är de gratis och man kan se videoklipp. (se ex.10)

Informanterna 2000 svarade också på denna fråga. Följande kommentarer visar deras åsikter.

- Ex. 14 Nej, för väldigt få människor har tillgång till Internet (P1 VIFH)
- Ex. 15 Nej, inte inom de närmsta 20 åren (F2 VIFH)
- Ex. 16 Nej, boken går bra med i väskan. Går inte lika lätt med datorn. (F3 VIFH)
- Ex. 17 Nej, vem tar datorn med till stranden då man ska läsa? (F4 VIFH)
- Ex. 18 Kostar att ha Internet, men köper du en bok kan du läsa den hur många gånger som helst. (F5 VIFH)
- Ex. 19 Möjligtvis, men inte helt och hållet. Folk vill nog gärna slänga sig på soffan med tidningen i stället för att sitta och spanna ögonen i dataskärmen. (P2 VIFH)

Av kommentarerna att döma trodde man inte 2000 att Internet skulle ha så stor genomslagskraft. Alla kommentarer var negativa och åsikterna var många. Speciellt det att datorn kändes så otymplig kom fram i många svar. (se ex. 16 och 17) Datorn har, som vi vet, utvecklats med rekordfart på sju år och i dag kan man ha den i väskan och till och med på stranden. P1 VIFH tror inte att Internet har stor spridning och att det kommer att gå långsamt och dessutom är det dyrt. (F5 VIFH)

3.2 Konsumentbeteende

Läsandet påverkas av vår omgivning. Man bjuder idag ut böcker i pocketform, vilka dessutom är relativt billiga. Biblioteken är mycket kundmedvetna och barnen får egna bibliotekskort redan i lågstadiet. Det finns bokklubbar för alla åldrar och högre upp i tonåren finns det både tidningsklubbar, cd-klubbar och videofilmsklubbar. Det publiceras tidningar för alla specialintressen.

Nordicoms Mediebarometer 2004 påstår att det positiva med Internet är att det är positivt för läsning, främst av tidningar och facktidskrifter. Deras undersökning visar också på det resultatet att biblioteksbesöken har minskat, endast 18 % av deras informanter sade sig låna på biblioteket.

Jag kommer i min analys i kapitel 4 att närmare gå in och se på vilka tidningar pojkar och flickor läser, skillnader i deras val av tidningar och om tidningsläsandet har ökat eller minskat under sju år. Enligt Nowak (1971: 129ff.) finns det ett samband mellan läsning av tidningar, tidskrifter, böcker och film. En person som använder sig av ett massmedium, använder sig också av andra massmedier.

3.2.1 Tidningsprenumerationer

I mina undersökningar ville jag också få reda på om informanterna regelbundet prenumererar på tidningar. År 2000 frågade jag om informanterna regelbundet får någon tidning. Jag ändrade frågan i den senare undersökningen 2007 och frågade om de prenumererar på någon tidning. I min undersökning 2000 svarade 44 % att de regelbundet fick en tidning hem, medan 56 % svarade nej. År 2007 svarade 3 % att de prenumererar på en tidning och 61 % svarade nej.

Tabell 5. Tidningsprenumerationer (%).

| | Ja | % | Nej | % |
|------------------|-----------|----------|------------|----------|
| 2000 (70) | 31 | 44 | 39 | 56 |
| 2007 (52) | 20 | 38 | 32 | 61 |

| | | | | |
|---------------------|----|----|----|----|
| Totalt (122) | 51 | 42 | 71 | 58 |
|---------------------|----|----|----|----|

Tabell 5 visar att 42 % prenumererar på tidningar, medan 58 % inte gör det. Jag kommer i kapitel fyra i min undersökning att bland annat se på könsskillnader i tidningsprenumerationen.

Enligt Saarinen (1986: 64) är barn i grundskolan betydligt mindre intresserade av tidningar. I åldersgruppen 14–15 år toppade två finska ungdomstidningar statistiken och *Aku Ankka* kom på tredje plats. I *Medie Sverige 1999/2000* (1999:169) framgår det att hälften av Sveriges befolkning i åldern 9–79 år läser en eller flera tidskrifter under en vanlig dag. De läser cirka en halv timme per dag.

3.2.2 Tillgång till böcker

I avsnitt 2.4 diskuterar jag sambandet mellan läsintresse och ägandet av egna böcker. Detta kommer jag också att behandla i kapitel 5, läsarprofiler. Lundberg och Herrlin (2003: 64) säger att de flesta barn gillar att få presenter, men att få böcker väcker delade känslor. Böcker är inte häftiga. Men läsintresserade barn vill ha böcker och besöker ofta biblioteket på eget initiativ. Dessa barn utvecklar en bra läskunnighet och en vana att läsa. Lundberg och Herrlin fortsätter med att läsintresserade barn också läser dagstidningar varje dag och att det är viktigt att de får berätta om vad de har läst. Tillgången till böcker spelar alltså en stor roll i barns och ungdomars läsutveckling och läsintresset främjas av att böckerna finns i närmiljön, i hemmet. Men det är också viktigt att barnet har egna böcker både sådana de fått och sådana de själv har köpt. Jag antar att biblioteken har en betydelse för att främja läslusten. Har man inte egna böcker så kan man alltid låna.

3.2.2.1 Egna böcker

Jag frågade i min enkät hur många egna böcker informanterna har, eftersom jag antog att egna böcker också betydde att de hade läst dessa. Jag formulerade frågan som en öppen fråga där informanten fritt kunde ange antalet egna böcker. Vid genomgången av svaren märkte jag att antalet egna böcker varierade mycket. Vissa angav exakt antal, viss svarade med tiotal, jag fick också svaren *ganska många*, *vet ej*, *massor*, *många* och *väldigt många*.

År 2000 svarade 10 % av pojkarna att de inte vet hur många böcker de har. Detta kan betyda att de har fått böcker av föräldrarna, men att dessa böcker inte betyder någonting eller att de inte hade läst dem. Men resultatet kan också betyda att de inte kan uppskatta hur många böcker de har eller att frågan kom så oväntat. Av informanterna 2007 gav alla pojkar ett antal böcker.

Av flickorna 2007 svarade 2 % att de har *massor*, *många* och *väldigt många* böcker. I undersökningen 2000 var det 3 % som svarade *ganska många* och 1 % som *inte visste* hur många böcker de har. Jag har grupperat antalet böcker efter svaren och jag har inte tagit med massor, många och väldigt många i tabell 6. Variationsvidden är 0–500 böcker.

Tabell 6. Egna böcker (%).

| Egna böcker (%) | | 0 | 3–15 | 20–50 | 80– |
|-----------------|---------|----------|-----------|-----------|-----|
| 2000 | flickor | 6 | 16 | 26 | 7 |
| | pojkar | 4 | 16 | 10 | 1 |
| 2007 | flickor | 2 | 10 | 25 | 11 |
| | pojkar | 0 | 25 | 19 | 2 |
| Totalt | (122) | 7 | 14 | 39 | 11 |

Tabellen visar att 39 % av alla informanter äger 20–50 böcker, flickorna har fler egna böcker än pojkarna i denna grupp. Av alla informanter är det 7 % som inte alls har egna böcker. Detta kommer jag att behandla mer ingående i kapitel 5.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) undersökning visar jämförelser av hur många böcker man har i hemmet i länder i Europa. I den här undersökningen står sig både Sverige och Finland bra i konkurrensen. I Sverige säger 1/3 av de utfrågade att det finns fler än 200 böcker i hemmet. I Finland läser 66 % böcker för nöjes skull, i Sverige är procenten 71 % och i Tyskland, Spanien och Frankrike är procenten 40 %. (Mediebarometern 2004) Jag kommer att närmare gå in på vilka böcker som informanterna har i kapitel 4. Jag borde också ha frågat hur många böcker man har i hemmet. Då hade jag kunnat jämföra mina resultat med PIRLS. I min undersökning säger 11 % att de har över 80 egna böcker. Jag antar då att man i hemmet har många böcker.

3.2.2.2 Inköp av böcker

Om man tycker om böcker så vill man också äga dem. Därför frågade jag mina informanter om de brukar köpa böcker. I min enkät 2007 lade jag också till frågan *Hur ofta?* Mina informanter fick svara *ja* eller *nej*. Jag förväntade mig att informanterna 2000 köpte böcker, eftersom mina tidigare resultat i undersökningen har gett högre procentuella svar för 2000. Nu visade det sig att 71 % svarade *nej* på frågan, medan endast 29 % svarade *ja*. Här hade jag ingen följdfråga.

Om jag jämför med resultatet som Mediebarometern 2004 fick då hälften av de utfrågade sade sig ha köpt den bok de läst, så närmar det sig det resultat jag fick 2007. (Carlson & Facht, 2004.)

I min undersökning 2007 svarade 50 % att man köpte böcker och 50 % att man inte köpte böcker. Jag är nöjd att jag valde att ta med följdfrågan *hur ofta*, eftersom den eventuellt ger ett svar på den jämna fördelningen. Jag fick svaren *sällan*, ”*då jag vill ha*

en” och ”*när jag har råd*”. Fyra informanter svarade *två gånger per år* och en svarade *1–2 gånger per år*. Inköp av böcker tycks vara koncentrerade till några slumpmässigt valda tillfällen per år eller så är de impulsköp. En informant nämnde julen som en helg då man köper böcker.

Jag frågade också vad de köpte för böcker. Här fick jag mycket varierande svar. Många sade sig inte minnas vad de köpt, men jag fick också boktitlar eller författarnamn som svar. Jag gör en närmare analys av svaren i avsnitt 4.1.2.

3.2.2.3 Bibliotekslån

Bibliotekarie Barbro Gros säger i en intervju såhär: ” Det är nästan roligt att se hur några pojkar nästan desperat söker efter den tunnaste boken. De vill att läsningen skall gå så snabbt som möjligt för att plågan skall vara över.” (*Vasabladet Magasinet* 2000: 22.) Hon har märkt att pojkarna tycker att läsning är något som de måste göra i modersmålet och inte för att de har lust.

För att ännu riktigt kontrollera om mina informanter läser böcker ville jag ha med en fråga om bibliotek och hur ofta de besöker bibliotek för att låna böcker. Mina informanter fick frågan hur ofta de brukar låna böcker på biblioteket.(se fråga 13 i Bilaga 1 och fråga 15 i Bilaga 2.) Den här frågan är viktig, eftersom man i tidigare undersökningar konstaterat att ungdomar besöker bibliotek för att lyssna på skivor eller läsa tidningar (Nowak 1971: 106). Jag ville att de skulle svara med alternativen *en gång i veckan, mindre än en gång i veckan, mera sällan* och *aldrig*.

Resultatet från 2000 visar att 10 % aldrig besöker biblioteket. Av dessa 10 % är pojkarnas andel 7 %. Det här visar att det är pojkarna som inte går till biblioteket annat än om de måste

Av mina informanter 2007 uppgav hela 33 % att de aldrig går till biblioteket. Av det här resultatet kan man dra den slutsatsen att andra källor har övertagit bibliotekens roll i samhället och att biblioteket borde söka nya vägar för att nå ut till ungdomen.

4 UNGDOMARNAS LÄSPREFERENSER

Ungdomarna har olika utgångspunkter när de väljer vad de läser. Med läspreferns menar jag det som ungdomarna väljer att läsa och vad texten betyder för en enskild läsare. Väljer flickor kärleksromaner och pojkarna facklitteratur? I kapitel 4 kommer jag att diskutera vilka tidningar och böcker pojkar och flickor läser och vad som motiverar dem att läsa.

4.1 Urval

Vad läser ungdomarna och hur väljer man tidningar och böcker? I kapitel 3 analyserade jag hela undersökningsmaterialet. Finns det en skillnad mellan flickors och pojkars tidningsläsning och deras val av tidningar och böcker? Finns det en skillnad mellan de båda undersökningsgrupperna och de tre skolorna? Har tidningsvalet ändrats under en sjuårsperiod?

Tabell 7. Flickors och pojkars tidningsprenumeration(%).

| | JA | | NEJ | |
|--------------|---------|--------|---------|--------|
| | flickor | pojkar | flickor | pojkar |
| 2000 (70) | 23 | 21 | 36 | 20 |
| 2007 (52) | 27 | 11 | 29 | 33 |
| Totalt (122) | 25 | 17 | 33 | 25 |

I båda informantgrupperna är antalet som inte prenumererar på tidningar 58 %. Det här gäller både pojkar och flickor. Men 2007 är det totalt färre som prenumererar på tidningar (62 %) och här är det pojkarna som står för 33 %, medan det var flickorna som inte prenumererade på tidningar 2000 (36 %). (se fråga 5 i Bilaga 1 och 2.)

4.1.1 Tidningar

Jag bad mina informanter räkna upp de tidningar som man prenumererar på. (se fråga 5 i Bilaga 1 och 2). Jag har delat in svaren i fem kategorier; *dagstidningar*, *veckotidningar*, *serietidningar*, *facktidningar* och *ungdomstidningar*. Några informanter har också nämnt gratistidningar, men eftersom dessa delas ut till alla hushåll så har jag inte tagit med dem. Informanterna nämnde också fler alternativ i de olika kategorierna. Tabell 8 visar den procentuella fördelningen av prenumerationer på de olika tidningarna.

Tabell 8. Olika tidningsprenumerationer (%).

| | 2000 | | 2007 | |
|------------------|-----------|-----------|---------|-----------|
| | Flickor | Pojkar | Flickor | Pojkar |
| Dagstidningar | 29 | 13 | 10 | 5 |
| Veckotidningar | 6 | - | 10 | - |
| Serietidningar | 3 | 6 | - | 25 |
| Facktidningar | - | 39 | 15 | 10 |
| Ungdomstidningar | 10 | - | 35 | - |

Av de informanter som prenumererade på tidningar 2000 (31 informanter) märks en klar skillnad mellan flickor och pojkar. Flickorna prenumererar på dagstidningar, medan

pojkarerna prenumererar på facktidningar. De dagstidningar som flickorna nämner är *Vasabladet*, *Sydin* och *Pohjalainen*. De övriga kategorierna får alla tre en låg procent. Pojkarnas stora intresse för facktidningar kan bero på att mina informanter 2000 kommer från en yrkesinriktadskola, som utbildar bland annat datanomer. Därför nämns facktidningar som *PC för alla*, *Mikrodatorn* och *Mikrobitti*. Prenumeration på dessa tidningar kan betyda att de delvis används som läromedel och att pojkarna vill veta de senaste rönen inom datavärlden.

Informanterna 2007 (20 informanter) prenumererade mindre på tidningar än den tidigare informantgruppen. Den totala procenten för prenumerering var 38 %. Av dessa var flickorna den grupp som prenumererade på flest tidningar. I tabell 8 kan man läsa att flickorna prenumererade på ungdomstidningar, medan pojkar prenumererade på serietidningar. Ungdomstidningar som nämns är *Frida*, *Demi* och *SOLO*. Pojkarna nämner främst *Kalle Anka*, men också *91:an* och *Fantomen*.

Tabell 9 visar vilka tidningar informanterna läser. Jag har klassificerat tidningarna själv utgående från vad de innehåller och vem de riktar sig till. Trots att endast 25 % av flickorna och 17 % av pojkarna prenumererar på tidningar, utesluter det inte att de nog läser tidningar. Alla flickor vid VYI läser dagstidningar (100 %). Flickorna vid VIFH läser mest veckotidningar (56 %) och flickorna vid VG (75 %) läser ungdomstidningar. Pojkarna vid VIFH läser dagstidningar (93 %) och facktidningar (76 %). År 2007 läste 67 % av VG:s pojkar serietidningar. Procenttalet blir högt för informanterna är endast 9 till antalet. Vid VYI läste pojkarna serietidningar (50 %). Pojkarna i VG har den största svarsprocenten för gratistidningar, 22 %. Detta kan bero på att de inte har råd att köpa tidningar eller så är det bekvämlighet. De läser allt som kommer med posten och 2007 läser 40 % tidningar på Internet.(se 3.1.2.2)

I avsnitt 5.2. kommer jag att gå igenom vad informanterna säger att de läser i dagstidningarna. (fråga 7 i Bilaga 1 och 2).

Tabell 9. Lästa tidningar (%).

| | VIFH | | VYI | | VG | |
|--|-------------|-----------|------------|--------|-----------|-----------|
| | flickor | pojkar | flickor | pojkar | flickor | pojkar |
| Dagstidningar (Vasabladet) | 93 | 93 | 100 | 79 | 92 | 78 |
| Veckotidningar (skvaller) | 56 | 21 | 29 | 7 | 42 | - |
| Serietidningar (Kalle Anka) | 51 | 55 | 18 | 50 | 50 | 67 |
| Facktidningar (Illustrerad Vetenskap) | 29 | 76 | 18 | 64 | 25 | 56 |
| Ungdomstidningar (SOLO, Frida) | 61 | 10 | 76 | - | 75 | - |
| Annat (gratistidningar) | 19 | 7 | 18 | 21 | 8 | 22 |

| | | | | | | |
|-------------------|----|----|----|----|----|---|
| Antal informanter | 41 | 29 | 17 | 14 | 12 | 9 |
|-------------------|----|----|----|----|----|---|

(122)

Jag kan av mina tidigare resultat i undersökningen (se 3.1.2.2) dra den slutsatsen att den ökade användningen av Internet, som har höga procenttal, syns på tidningsläsandet, vilket påverkar prenumerationen negativt. Ungdomarna uppgav att de läser tidningar på nätet, men procentuellt kommer tidningarna först på en fjärde plats med 40 %. Det betyder att tidningsläsandet överlag kommer ganska lågt på skalan av medier. Informanterna trodde också att tidningsläsandet skulle minska

4.1.2 Böcker

Mediebarometern 2004 påstår att uppgången i skönlitteraturen kan bero på pocketböcker, läskampanjer och mediasuccéer som till exempel Harry Potter-effekten. En vanlig företeelse är att koppla ihop film, böcker, tv-program och tidningar kring samma historia. (NORDICOM 2004.)

Jag har i kapitel 2 nämnt olika läsprojekt, som ska väcka läsintresse och läslust i grundskolan. Dessa projekt fortsätter ännu idag i skolorna, som får erbjudande om gratisprenumerationer av lokala dagstidningar (HSS Media 2008).

På den Nordiske barn- och ungdomslitteraturkonferansen som ägde rum i Stavanger 3–6.3.2008 konstaterade man att barn läser allt mindre. På Färöarna läser barnen, enligt forskaren Solveig Debess, märkbart mindre än i de övriga nordiska länderna. För att öka läslusten har man i Danmark läslustkampanjer, i Norge ”skolesekken”, pengar för författarbesök och i Sverige Expressens klassikersatsning. (Mangfold 2008.)

2002–2007 minskade bokläsandet med 10 % och 219 miljoner e-böcker laddades ner från Internet 2007. Den typiska boken får hård konkurrens, säger man i Liberøs undersökning. (LIBERO 2008.)

I NORDICOMS (2004) undersökning uppgick andelen bokläsare per dag 2003 till 35 %, av dessa uppgav 59 % av flickorna och 47 % av pojkarna i åldern 9–17 att de läser böcker. Det finns ett samband mellan läsvanor och kön, ålder och utbildning. Fler yngre än äldre och fler högutbildade än lågutbildade läser böcker. (NORDICOM 2004.)

Resultatet av Lärarnas Riksförbunds läsванеundersökning uppmärksammades i SVT:s Rapport den 3 februari 2008 och där konstaterade man att läslusten avtar med åren och att skillnaden mellan flickor och pojkar är stor. Lärarna är oroadе eftersom dåliga läsvanor också har effekt på de övriga ämnena i skolan. Man konstaterade också att datorerna har tagit över och att många är väldigt duktiga på engelska, men att skönlitteraturen är viktig så till vida att den ger kunskap om ord, språket, omvärlden och oss själva. Man menar i inslaget att pojkar, som inte är starka läsare, får ett sämre språk och då kan de inte läsa texter och förstå det man möter i omvärlden. (SVT Nyheter 2008.)

I avsnitt 3.2.2 diskuterade jag tillgången till böcker och kunde konstatera att procentuellt har mina informanter i snitt 20–50 egna böcker, de lånar sällan eller aldrig böcker på biblioteket och de köper sällan egna böcker. Jag vill ändå undersöka vilka böcker informanterna köper och kommer att presentera mitt resultat i form av en tabell. (se tabell 10)

Jag har grupperat böckerna i ungdomslitteratur, skönlitteratur och facklitteratur. Många har angett fler böcker än en i olika kategorier. Jag har själv bestämt, klassificerat vilka boktitlar som hör till vilken kategori. År 2000 svarade 70 informanter, 22 (31 %) köper böcker, medan 48 (69 %) svarade nekande, de köper inte böcker. 2007 svarade 52 informanter, 26 (50 %) svarade jakande och 26 (50 %) svarade nekande.

Tabell 10. Köpta böcker (%).

| | Kön | antal | Ungdoms- | Skön- | Fack- |
|--|-----|-------|----------|-------|-------|
|--|-----|-------|----------|-------|-------|

| | | | litteratur | litteratur | litteratur |
|------------------|---------|----|-------------------|-------------------|-------------------|
| 2000 (22) | Flickor | 18 | 12 | 47 | 14 |
| | Pojkar | 4 | 4 | 9 | 14 |
| 2007 (26) | Flickor | 18 | 24 | 27 | 15 |
| | Pojkar | 8 | 11 | 4 | 11 |

25 av 29 pojkar 2000 hade inte alls räknat upp boktitlar eller författare. De hade lämnat frågan obesvarad. Dessa pojkar sade sig inte läsa eller köpa böcker. Dessutom sade 2 pojkar att de inte köper, men nämnde ändå varsin boktitel, *Liftarens guide till Galaxen* och en bok om *Gyllene Tider*. Dessa två finns inte med i tabell 10. Några angav ett väldigt lågt antal böcker och nämnde *Bibeln*, *C plus manual*, *Stephen King* och *Jack London* som exempel. Värt att omnämnas är facklitteratur som 14 % säger sig läsa. Hit har jag också räknat in skolböcker, som några nämnde i sina svar. Pojkarnas andel är 18 % av informanterna som köper böcker.

Flickorna läser mera än pojkarna. Det här konstaterade Johnsson–Smaragdi och Jönsson (2002) redan på nittioalet. De påstår också att inget i deras undersökningar visar att pojkar och flickor skulle ha närmast sig varandra då det gäller läsvanor. Jag kan också konstatera att deras påstående ännu håller streck, eftersom mina resultat visar samma tendens.

Av flickorna 2000 köpte 47 % skönlitteratur. De flickor som läser böcker väljer alltså romaner. De nämner både titlar och författare som till exempel *Bakom slöjan*, *Ljustes rike*, *Robin Cook*, *Sidney Sheldon*, *John Grisham*, *Dunkelt vatten* och *Intimate enemies*. Flickorna läser också facklitteratur mera än pojkarna. Till denna kategori räknar de upp *Kvinnligt ledarskap*, *Torka dina egna blommor*, *Änglarna i Åmsele*, *Vett & Etikett*, *Guinness Rekordbok*, *Lappland* och *skolböcker*. Flickorna nämner *Vinterviken*, *Kittyböcker* och *Tvillingarna* i kategorin ungdomsböcker.

Av informanterna 2007 var det 50 % som sade sig köpa böcker. Deras antal är 26 stycken. Samma informant kan ha namngett böcker i flera kategorier. Pojkarna läser facklitteratur (26 %) och de nämner främst *När banken tog för sig* av *Lars Gullstedt*,

bok om hundar, studiomaterial, *the Dirt*, *Maximum rock`n roll*, *501 must see movies*, *the Burtons samlade verk*, popretorik och en fotobok.

Men 31 % läser också skönlitteratur. Här nämner de *da Vincikoden*, *Änglar och demoner*, *Harry Potter*, *1984* av *George Orwell* och *I cirkeln mitt*. Nya författare som Dan Brown läses mycket. Det här kan förstås till en del bero på den medieuppmärksamhet som hans böcker fått och också att de filmatiserats precis som böckerna om Harry Potter.

Flickorna läser mest ungdomslitteratur (24 %). De nämner böcker som *Hilton-* bok, *Harry Potter*, *Pojken som överlevde*, *Flickan i källaren* och *Poika ja ilves – paluu erämaahan*. Flickorna läser också facklitteratur (15 %) och skönlitteratur (27 %).

Skönlitteraturen fortsätter att intressera flickorna. Ungdomsböckerna är tunnare och lättare att läsa. Det går betydligt snabbare att läsa en tunnare bok, man sparar tid. Det kan vara en orsak till att ungdomsböckerna har ökat bland flickorna 2007. Facklitteratur fortsätter att intressera pojkar. Man kan se en klar skillnad i läspreferensen. Flickorna läser för nöjesskull och för att de har lust, pojkarna läser för att lära sig, få fakta om det som intresserar dem. Ofta är deras bokval kopplat till fritidsintresset (se 5.2).

Mediebarometern 2004 uppger att bland bokläsare över lag är det 75 % som läser skönlitteratur, kvinnor 54 % och män 34 %. I min undersökning är det 74 % av flickorna och 13 % av pojkarna som läser skönlitteratur. Jag har alltså större differens mellan flickor och pojkar. En orsak kan vara att mina informanter är yngre än Mediebarometerens. Det finns ingen könsskillnad bland dem som läser facklitteratur/kurs- och läroböcker (11 %). Man konstaterar också på basen av resultaten att intresset för facklitteratur sjunker med stigande ålder, medan andelen som läser skönlitteratur ligger jämt bortsett från den höga andelen i den unga bokslukaråldern (9–12 år). Mediebarometern visar också ett klart samband mellan Internetanvändningen och facklitteraturläsning. Av de som deltog i barometerens undersökning 2003 angav 87 % att man läser för nöjesskull och 17 % för arbete eller skola. (NORDICOM 2004.)

4.2 Läsmotivation

I kapitel 2.4 diskuterar jag läslust och hur man väcker läslusten. Läslust eller läsmotivation beror på hur läsaren har fått uppleva den första läsinläringen och hur bra omgivningen har kunnat stimulera till läsande. Läsandet måste upplevas som en njutning, något lustfyllt, för att det skall få en fortsättning. Här spelar föräldrar, kamrater och skolan en viktig roll. Amborn och Hansson (1998) säger att det duger som ett skäl att det måste vara roligt att läsa.

Jag har frågat mina informanter varför de läser tidningar respektive böcker och kommer att behandla detta i avsnitten 4.2.1 och 4.2.2. Jag anser att denna fråga är berättigad, eftersom mina resultat visar en nedgång i läsintresset och då endast 39 % av informanterna säger att de köper böcker. Jag har inte frågat varför de inte läser tidningar och detta är en miss från min sida. Däremot frågar jag detta om böcker. (se avsnitt 4.2.2) Informanterna har kunnat kryssa för flera alternativ.

4.2.1 Tidningar

Jag frågade informanterna varför de läser tidningar. Frågan ställdes som en öppen fråga och informanterna kunde svara fritt och ha fler än ett alternativ. De kunde kommentera serietidningar, veckotidningar, facktidningar, ungdomstidningar och andra tidningar. Till andra tidningar räknas dagstidningar och gratistidningar. Av pojkarna i informantgruppen 2000 uppgav 17 stycken (59 %) att det är *roligt* att läsa serietidningar, 10 stycken (34 %) sade att de får *information* från andra tidningar och 8 (28 %) sade att de läser facktidningar för att de är *intresserade*. Av pojkarna läste 4 (14 %) ungdomstidningar med kommentaren att de är *intressanta*. Pojkarna läser tidningar, men är inte stora prenumeranter (avsnitt 4.1.1). Jag citerar ett urval av deras kommentarer som exempel.

Ex. 20

De får en på bra humör (P1 VIFH)

Ex. 21 Up to date (P2 VIFH)

Ex. 22 Intressanta saker, man lär sig något nytt (P3 VIFH)

Pojkarna läser alltså serietidningar för att de vill koppla av en stund, de vill komma bort från en stressig vardag.(P1 VIFH) De läser facktidningar för att få kunskap, hålla sig informerad om vad som händer inom fackbranschen, i min undersökning inom databranschen.(P2 VIFH) De som läser ungdomstidningar tycker att de är intressanta, de får reda på vad som händer i ungdomsvärlden. (P3 VIFH)

Av flickorna i informantgruppen 2000 uppgav 18 (44 %) att de läser serietidningar för att de är *roliga* och 7 (17 %) för att de är *tidsfördriv*. 19 stycken (46 %) läste facktidningar för att de är *intressanta/roliga* och 13 (32 %) läste ungdomstidningar för att få *information, skvaller och annonser*. Flickorna gav följande fritt formulerade kommentarer:

Ex. 23 För att det handlar om andra människor. (F1 VIFH)

Ex. 24 Jag blir avslappnad när jag är stressad. (F2 VIFH)

Ex. 25 För att man kan njuta av det som händer i dem. Det händer inte i verkliga livet. (F3 VIFH)

Flickornas kommentarer visar att även de kopplar av med tidningar. (F2 VIFH) I deras svar kommer också fram att de är *nyfikna* och att de vill *drömma sig bort från vardagen*. (F3 VIFH)

Informanterna 2007 prenumererar mindre på tidningar, men de läser nog. Pojkarna 14 stycken (61 %) svarade att de läser serietidningar för att de är *underhållande, tidsfördriv, avkopplande, roliga* och *omväxling*. Facktidningar läste 11 (48 %) för att de är *intressanta, nyheter, lärorikt, kul* och *fakta*. Några av deras kommentarer var

Ex. 26 Så att man kan hålla koll på saker och ting. (P1 VYI)

Ex. 27 För att de oftast finns framme vid frissan. (P1 VG)

Ex. 28 För att jag är medlem. (P2 VG)

Dessa informanter läser också tidningar för att de vill koppla av, men här kommer också fram att man läser för att tidningarna bara finns där. Man bläddrar i dem medan man gör annat. (Ex.27) P1 VG bläddrar i tidningen vid frissan dels för att ha något att göra, men dels för att tidningarna ligger framme och man måste passa på att läsa när man har tid. Men även dessa pojkar läser för att få kunskap. (Ex. 26) P2 VG är dessutom medlem i en tidningsklubb och får regelbundet tidningen i postlådan och då måste man läsa den. Typiska kommentarer för pojkarna 2007 är att de vill lära sig och de prenumererar medvetet på en facktidning av den orsaken, men de vill också underhållas. Pojkarna 2000 vill också ha nöje och information.

Flickorna, 9 (31 %) ansåg att serietidningarna var *underhållande, humoristiska* och *roliga*. 20 flickor (69 %) läste ungdomstidningar för att de är *roliga, skvaller, nyheter, nöje* och *underhållning*. Facktidningar är *intressanta* och *tidsfördriv* anser 6 (21 %). Jag citerar några av deras kommentarer:

Ex. 29 Det är roligt att veta om alla kändisar. (F1 VG)

Ex. 30 Roliga, och när jag inte orkar med någon bok. (F1 VYI)

Ex. 31 För att hålla sig uppdaterad. (F2 VYI)

Dessa flickor vill vara mera informerade om vad som händer ute i världen, i nöjes- och modebranschen och det är lättare att bläddra i en tidning än att läsa en bok. (Ex. 29)

Ungdomarna i båda informantgrupperna läser tidningar för att de behöver nöje och avkoppling å ena sidan och information å andra sidan. Pojkarna läser serietidningar för att de är roliga (61 %), men också facktidningar för informationens skull (82 %). Av flickorna läste 75 % tidningar för nöjesskull och 53 % för att få information.

Jag har inte frågat varifrån man får tidningar om man inte prenumererar på dem. Jag antar att de lånar, köper eller läser hos till exempel frissan och på andra inrättningar. Men prenumerationsprocenten korrelerar med de tidningar som informanterna uppger sig läsa och vad de tycker om dessa tidningar. Jag kan konstatera att läslusten finns hos dem som läser tidningar, hos pojkarna märks detta bättre än hos flickorna. Det här kan bero på att flickor läser mera böcker och pojkar mera serietidningar. (se 4.2.2)

4.2.2 Böcker

Jag frågade också informanterna varför de läser böcker. Eftersom de kryssade för olika alternativ, antar jag att de läser böcker. I den första undersökningen svarade 76 % (53) att de läser böcker. En pojke svarade direkt att han inte läser böcker alls, eftersom hans modersmål varken är svenska eller finska. Han läste inte heller böcker på sitt modersmål. Jag har inte tagit med honom i analysen. 24 % (17) svarade att de inte läser. I den andra undersökningen 2007 svarade 87 % (45) att de läser böcker och 13 % (7) att de inte läser. (se tabell 11.)

Tabell 11. Läsare / icke läsare (%).

| | | 2000 | 2007 |
|------------|---------|------|------|
| LÄSER | Flickor | 49 | 52 |
| | Pojkar | 27 | 35 |
| LÄSER INTE | Flickor | 9 | 3 |

| | | | |
|--------|--------|-----------|-----|
| | Pojkar | 15 | 10 |
| Totalt | | 100 | 100 |

Då jag jämför resultatet mellan de båda informantgrupperna kan jag konstatera att både flickorna och pojkarna 2007 har ökat sin läsning. Det positiva är att de som inte läser har minskat i antal. Detta kan förstås bero på att den ena gruppen är en gymnasiegrupp, men också att det fanns ovanligt många kombistuderande i gruppen vid yrkesinstitutet. (se 5.1)

Jag gav informanterna fyra alternativ *roligt*, *nyttigt*, *tidsfördriv* och *annat*. De kunde kryssa för de alternativ som passade bäst och de kunde ha flera alternativ. På *annat* fick de fritt formulera sitt svar. Eftersom informanterna har valt flera alternativ, kan inte totalprocenten bli 100. Tabell 12 ger ungefärlig bild av vad informanterna tycker.

Tabell 12. Varför man läser böcker (%).

| | Kön | Roligt | Nyttigt | Tidsfördriv | Annat |
|------|---------|-----------|---------|-------------|-------|
| 2000 | flickor | 37 | 27 | 27 | 22 |
| | pojkar | 10 | 6 | 11 | 11 |
| 2007 | flickor | 44 | 33 | 35 | 31 |
| | pojkar | 21 | 13 | 13 | 22 |

Av informanterna 2007 har flickorna den högsta procenten, 44 % tycker att det är *roligt* att läsa. Av flickorna 2000 tycker 37 % att läsning är *roligt*. Flickorna 2007 tycker också att läsning är *nyttigt* (33 %). Informant F1 VYI tycker att hon får större ordförråd och lär sig stava då hon läser. 31 % av flickorna 2007 anger *annat* som alternativ. Jag citerar några påståenden.

Ex. 32 Lära mig nya ord, bli bättre att stava, få större ordförråd (F1 VYI)

Ex. 33 Roligt, om den är riktigt bra (F2 VYI)

Det finns en skillnad mellan flickorna i VYI och VG. Av informanterna är 59 % yrkesinstitutets studerande, medan 41 % går i gymnasium. Det är VYI-flickorna som kommenterar under *annat*, medan det bland gymnasiets flickor finns två (4 %) som inte läser böcker. Bland VYI:s flickor finns det även ett stort antal kombistuderande. Jag kommer att ta upp denna skillnad grundligare i avsnitt 5.1.

Informantflickorna 2000 ger följande kommentarer:

- Ex. 34 Ibland för att fly nuet till en annan värld – alltid spännande. (F1 VIFH)
- Ex. 35 Avslappnande, lugnar sinnet, anti-stress (F2 VIFH)
- Ex. 36 Man får drömma sig bort till en annan värld (F3 VIFH)

I de här kommentarerna kommer det fram att ungdomen lever i en stressig värld och att de har upptäckt att då man går in i böckernas värld kan man glömma vardagen. (se ex.36) Min uppfattning är att flickorna 2000 läser böcker med en större motivation än flickorna 2007, även om den senare informantgruppen är positivare till att läsa böcker överlag. Detta kan också bero på att den ena gruppen är en gymnasieklass, där man läser mycket.

Procenten har också stigit för pojkarnas del. Den lägsta procenten har pojkarna 2000 då endast 10 % tycker att det är roligt att läsa böcker. Då är pojkarna 2007 betydligt positivare, 21 % tycker att det är *roligt*. Pojkarna 2000 (11 %) anser att det är ett *tidsfördriv* att läsa böcker, medan 13 % 2007 tycker samma sak. Bland pojkarna 2007 går 39 % i gymnasiet (VG) OCH 61 % i yrkesinstitutet (VYI). Det är VG:s pojkinformanter som ger kommentarer under *annat*. De övriga har inte skrivit in kommentarer.

- Ex. 37 Fantasi (P1 VG)
- Ex. 38 Om en bok intresserar mig så läser jag den (P2 VG)

Ex. 39 Skolarbete, måst (P3 VG)

Pojkarna vill också leva i fantasins värld (P1 VG), men ändå upplever de också läsning som ett måste (P3 VG) och läsningen sker dessutom på egna villkor.(P2 VG) Man måste läsa mycket i ett gymnasium även om man inte tycker att det är roligt.

En pojke 2000 kommenterar såhär:

Ex. 40 Det är onödigt att läsa då jag inte kommer att orka läsa genom hela boken. (P1 VIFH)

I ex. 40 tycker P1 VIFH att han inte orkar läsa en hel bok och då är det onödigt att alls börja. Jag tror att den här informanten har läs- och skrivsvårigheter och därför läser han inte. År 2000 studerade alla informanter i yrkesinstitutet och av deras svar att döma fanns det andra intressen som upptog större delen av deras tid. Skolarbete och läsning var ett måste för många. Det fanns inte heller kombistuderande bland pojkarna 2000, medan det fanns sex stycken bland flickorna. Jag har inte frågat detta i min enkät, men eftersom de alla har varit mina studerande har jag haft möjlighet att kontrollera detta i institutets register.

Kommentaren i ex. 40 ger en naturlig övergång till min nästa fråga varför informanterna inte läser böcker. Mest intressant grupp är pojkarna 2000 som har den högsta procenten på denna fråga, 15 % påstår att de inte läser böcker. De följs av pojkarna 2007, som får 10 %. Lägst procent har flickorna 2007, 3 % läser inte böcker. (se tabell 11.)

Jag gav alternativen *tråkigt*, *räcker för länge*, *svårt språk* och *annat*. (se fråga 15 i Bilaga 1 och 2) Här kunde informanterna också få ha fler alternativ och fritt formulera sitt svar under alternativet *annat*. Informanterna 2007 har svarat på frågan genom att kryssa för flera av alternativen. Därför kommer den totala procenten inte att bli 100.

Tabell 13. Varför man inte läser böcker (%).

| | Kön | Tråkigt | Räcker länge | Svårt språk | Annat |
|------|------------|----------------|---------------------|--------------------|--------------|
| 2000 | flickor | 9 | 7 | 3 | 11 |
| | pojkar | 13 | 7 | - | 9 |
| 2007 | flickor | 13 | 11 | 6 | 17 |
| | pojkar | 25 | 19 | 4 | 11 |

Pojkarna 2007 (25 %) tycker att det är tråkigt att läsa. 19 % tycker att det räcker för länge att läsa böcker. En pojke gav den här kommentaren under annat:

Ex. 41 Kan få nödvändig fakta snabbare (P1 VG)

Informanten P1 VG tycker att det räcker för länge att läsa och att informationen är lättare att hitta på Internet. Jag får den uppfattningen att ungdomen idag har tidsbrist och att allt måste gå snabbt.

Andra kommenterar:

Ex. 42 Måste läsa meningarna så många gånger för att förstå dem. (P1 VYI)

Ex. 43 Roligare att se på film (P2 VYI)

I de här kommentarerna märks också att läsförståelsen inte är stark och därför undviker man att alls läsa. P1 VYI säger att det tar lång tid att läsa, eftersom han måste läsa meningarna många gånger och därför läser han inte. Pojkarna 2000 (13 %) tycker att det är tråkigt att läsa. Många (39 %) har konsekvent inte fyllt i frågan att de läser böcker.

Båda flickgrupperna har låga procenttal. Av informanterna 2000 tyckte 13 % att det var tråkigt att läsa, 2007 var procenten 11 %. Dessa siffror korrelerar med att de läser böcker. Flickorna anger tidsbrist som orsak till att de inte läser. En informant 2000 säger:

Ex. 44 Tiden räcker oftast inte till tyvärr! Fast jag gärna skulle läsa hela tiden.
(F1 VIFH)

Informanterna tycks överlag lida av tidsbrist. Detta märks också i deras övriga svar. Positivt är dock att informanterna läser mer än jag antog då jag startade min undersökning. Jag har valt att använda F1 VIFH:s kommentar i min rubrik, eftersom den beskriver ungdomens situation i en stressig tid och då de måste välja vad de vill göra. (se ex. 44).

4.2.3 Sammanfattning

Jag sammanfattar avsnittet om böcker med hjälp av tabell 14. Jag har slagit ihop informationen från tabell 12 och 13, för att få en överblick över de alternativ informanterna ger varför de läser eller inte läser.

Tabell 14. Sammanfattning av informanter som läser / inte läser böcker (%)

| | | 2000 (%) | Alternativ | 2007 (%) | |
|-----------|-----------|----------|----------------------------|-----------|-----------|
| Flickor | Pojkar | | | Flickor | Pojkar |
| - | - | | Måste/ordförråd | 2 | 8 |
| 37 | 10 | | Roligt | 44 | 21 |
| 27 | 6 | | Nyttigt | 33 | 13 |
| 27 | 11 | | Tidsfördriv | 35 | 13 |
| 9 | - | | Fantasi/anti-stress | 2 | 2 |
| 10 | 13 | | Tråkigt | 11 | 25 |
| 7 | 7 | | Räcker länge | 11 | 17 |
| 3 | - | | Svårt språk | 6 | 6 |
| 6 | 7 | | Hinner inte | 11 | 2 |

Jag konstaterade redan tidigare att det är svårt att få exakta svar, eftersom informanterna fick kryssa för flera än ett alternativ i frågeformuläret. Tabell 14 visar att flickorna tycker att det är roligt, nyttigt och tidsfördriv att läsa, medan pojkarna tycker att det är

tråkigt. En mera positiv inställning till läsning har pojkarna 2007, men 25 % tycker trots det att det är tråkigt. De flickor som har angett att läsning är nyttigt, har också tyckt att det är tråkigt att läsa. De läser för att de måste och i dessa fall har de angett skolböcker som den litteratur de läser. I båda informantgrupperna finns det de som inte hinner läsa, trots att viljan finns. I båda informantgrupperna är det 13 % som inte hinner läsa, de har tidsbrist. Jag påstår i avsnitt 1.1 att det råder en konkurrens om tid och att det kan inverka på ungdomars läsande.

5 UNGDOMARNAS LÄSARPROFILER

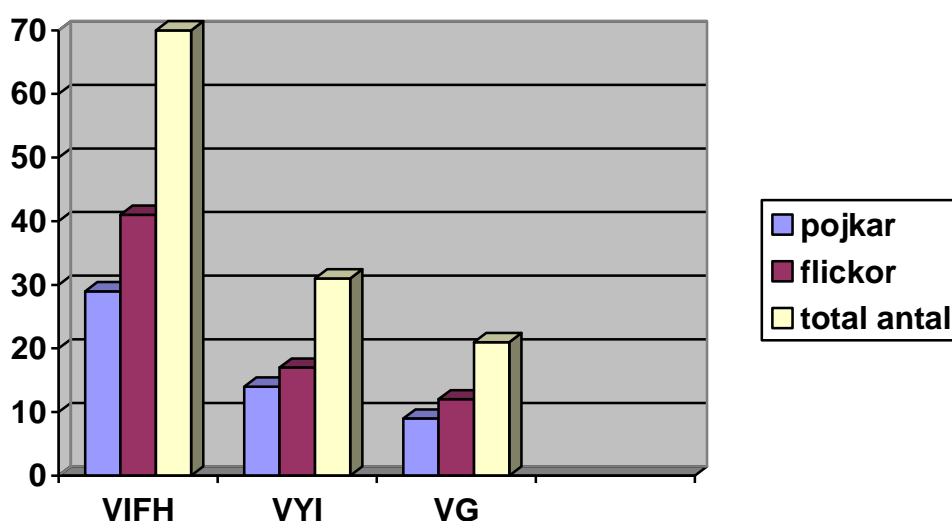
En läsarprofil kan tala om hur långt ett barn kommit i sin läsutveckling, men den kan också tala om hur tidningar och böcker existerar i en ungdoms omgivning (Lundberg & Herrlin 2003).

Tidningar och böcker har betydelse för hur ungdomarna förstår vad som händer i samhället runt omkring. Läsförståelse innebär att läsaren skall förstå digitala eller elektroniska texter, eftersom de innehåller ett överflöd av länkar och man måste kunna välja vad som är relevant och icke-relevant information. Rötterna till god läsförståelse utvecklar barnet ur språkliga färdigheter före skolstarten. (Bråten 2008:15 f.)

För att ge en bakgrund och ett komplement till undersökningsresultaten kommer jag att analysera informanternas svar beträffande läsålder, fritidsintressen och tillgång till böcker. Jag kommer att jämföra de båda informantgrupperna 2000 och 2007, men också de olika skolorna VIFH, VYI och VG samt pojkar och flickor i de tre skolorna.

År 2000 kommer mina informanter från VIFH, Vasa institut för företagsekonomi och hotellverksamhet. Mina informanter finns på inriktningen för företagsekonomi och de skall bli merkonomer och datanomer. Flickorna är 41 till antalet och pojkarna 29. I informantgruppen finns dessutom så kallade kombistuderande. Dessa läser en yrkesexamen och en studentexamen samtidigt. I gruppen finns sex flickor som har kombistudier, men inga pojkar. Detta kan vara en orsak till varför intresset för läsning och att det är roligt är stort (se 4.2.2).

År 2007 kompletterade jag mitt material med två grupper, den ena i VYI, Vasa yrkesinstitut, enheten för företagsekonomi och kommunikation och den andra i VG, Vasa gymnasium. Vid VYI deltog 14 pojkar och 17 flickor, merkonom- och medieassistentstuderande. Av dessa är sju flickor kombistuderande, men ingen av pojkarna. Vid VG deltog 9 pojkar och 12 flickor, andra årets gymnasiestuderande.



Figur 4. Informanterna i de olika skolorna.

Figur 4 visar fördelningen mellan flickor och pojkar i de olika skolorna. Den största gruppen finns i VIFH och den minsta gruppen i VG.

5.1 Ålder

I min teoridel (avsnitt 2.1) diskuterar jag läsinlärning och läsålder. Ett barn som i tidig ålder lär sig läsa och uppmuntras till det, får också en annan motivation och intresse än en som är sen i läsutvecklingen.

Jag har frågat mina informanter när de började läsa och resultatet finns i tabell 2 i avsnitt 2.1. Av resultatet kan man utläsa att läsåldern inte har desto större betydelse för

mitt resultat. Flickorna i VYI (41 %) och VG (42 %) började läsa i 5-6-års ålder och 35 % respektive 42 % lärde sig i första klass. Dessa två grupper är de som läser mest böcker i min studie.

Av pojkarna vid VIFH, som läser minst böcker, lärde sig 48 % läsa i första klass och av VG:s pojkar var det 45 %, som lärde sig läsa i 5–6-års ålder. Pojkarna vid VYI, 50 %, lärde sig i första klass.

Jag kan konstatera att läsåldern i mitt material inte har avgörande betydelse om man läser böcker eller inte. Men för att få en kvalitativ analys kommer jag att jämföra läsinlärningsåldern med informanternas ålder och vad de läser.

Tabell 15. Informanternas ålder. (%)

| Ålder | | 16 | 17 | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 | 25 | 26 | 28 | 31 |
|-------|---------|-----------|-----------|-----------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----------|
| | flickor | 10 | 13 | 17 | 7 | - | 3 | - | - | 2 | 1 | 4 | 1 | - |
| VIFH | pojkar | 14 | 7 | 9 | 3 | 6 | 1 | 2 | - | - | - | - | - | - |
| | flickor | - | 6 | 17 | 4 | 2 | - | - | 2 | 2 | - | - | - | - |
| VYI | pojkar | - | 11 | 10 | 2 | - | - | - | 2 | - | - | - | - | 2 |
| | flickor | 4 | 17 | - | 2 | - | - | - | - | - | - | - | - | - |
| VG | pojkar | - | 13 | 4 | - | - | - | - | - | - | - | - | - | - |
| | | | | | | | | | | | | | | |

I undersökningen 2000 var de flesta flickor 18 år (17 %) och de flesta pojkarna var 16 år (14 %). I undersökningen 2007 var flickorna vid VYI 18 år (17 %) och vid VG 17 år (17 %). Pojkarna var vid VYI och VG 17 år (11 % och 13 %). Procenten är räknad på hela informantgruppen 2007 (VYI +VG).

De pojkar 2000, som är 16 år (14 %), är de yngsta av informanterna och bland dessa 10 pojkar har två kryssat för att läsning är tråkigt, medan åtta tycker att det är roligt, tidsfördriv och nyttigt. De 13 % av pojkarna 2000, som tycker att läsning är tråkigt, är jämt fördelad över alla åldrar. Den äldsta pojken finns i VYI, han är 31 år. Han tycker

att läsa är nyttigt, men att det är roligare att se på film. Han säger också att han läste som barn, men inte idag.

VIFH har de äldsta flickorna, 8 är över 20 år och VYI har 3 över 20 år. Dessa två grupper är också mest positiv till böcker och läsning. Å ena sidan kan en orsak vara åldern, å andra sidan finns det mycket motiverade kombistuderande i grupperna. Det är tufft att läsa två examina samtidigt och det kräver både läslust och motivation.

De sex flickor som läste en kombinationsexamen i VIFH är mellan 19 och 26 år, tre är över 20 år. Alla sex läser mycket och de anser att läsa är roligt, nyttigt och tidsfördriv. Dessa har också skrivit kommentarer under *annat* i enkäten. (Se ex. 34, 35, 36). De här flickorna har också kunnat namnge böcker som de har läst och de läser även tidningar av olika slag. De lärde sig alla läsa i 5-års ålder, utom en som lärde sig i första klass. Av de sju kombiflickorna i VYI lärde sig tre läsa i första klass och fyra lärde sig då de var i 5-års ålder. Alla sju informanterna tycker att det är roligt, nyttigt och tidsfördriv att läsa böcker och de har nämnt skolböcker i sina svar. Alla läser mycket och kan namnge olika böcker. Men tre informanter tycker att de har för lite tid utan att närmare motivera varför. (Se ex.45)

Ex. 45 När jag inte hinner! (F1 VYI)

De informanter som läser har räknat upp böcker, som de har läst, både romaner och fackböcker. De är också tidningsläsare alla 7. De säger också att de har läst böcker både som barn och tonåring. (Se fråga 8 i Bilaga 2). De är yngre än kombiinformanterna i VIFH, fem är 18 år, en är 19 och en är 20 år.

5.2 Fritidsintresse

I avsnitt 3.1.1 diskuterar jag ungdomarnas fritidsintressen och dess betydelse för läsning. Där framkommer det att dagens ungdomar har många fritidsintressen, vilka upptar mycket av deras tid. (Se figur 1) Därför hinner inte ungdomarna läsa böcker i den utsträckning som de hade lust till. I tabell 16 har jag räknat ut en procentuell fördelning,

för att få fram vilka fritidsintressen flickor och pojkar har i de olika skolorna och om man av resultatet kan dra paralleller till varför de läser och inte läser böcker och tidningar.

Tabell 16. Flickors och pojkars fritidsintressen i de olika skolorna (%).

| Fritidsintressen % | | idrott | foto, musik, film, tv | kompisar | datorer, spel | djur (hästar) | annat |
|--------------------|---------|-----------|-----------------------|-----------|---------------|---------------|-----------|
| VIFH | flickor | 12 | 22 | 29 | 5 | 10 | 24 |
| | pojkar | 62 | 10 | 17 | 31 | - | 34 |
| VYI | flickor | 17 | 17 | 28 | 3 | 14 | 7 |
| | pojkar | 22 | 26 | 13 | 30 | - | 13 |
| VG | flickor | 14 | 10 | 21 | 7 | 7 | 3 |
| | pojkar | 17 | 8 | 4 | 13 | - | 4 |

Informanterna fick formulera fritt vilka fritidsintressen de utövar och de fick ha flera alternativ. Pojkarna vid VIFH har visat sig ha minst intresse för böcker och läsning. Detta kan bero på att 62 % uppger att de sportar. Det är fotboll, gym och andra sporter som upptar deras tid. Av pojkarna säger 31 % att de spelar dataspel. Också de flesta pojkarna (17 %) vid VG spelar fotboll och hockey, medan 13 % säger att de spelar dataspel. Pojkarna vid VYI ägnar sig mest åt datorer och spel, 30 % och på andra plats kommer idrott, 22 %.

Jag kan alltså konstatera att det inte finns någon större skillnad mellan pojkarna vid de tre skolorna, inte heller spelar tiden en större roll. Trots att datorer ännu inte var så populära 2000, så kan man kanske påstå att yrkesutbildningen och speciellt branschen, där det används datorer i arbetet, spelar en roll. Det är lätt att hitta information från nätet och då behöver man inte böcker. Därför anser man sig inte heller ha tid att läsa tidningar och böcker. Under rubriken annat har 34 % vid VIFH sagt att de jagar, kör bil och

motorcykel och det tar all deras fritid. Det förklarar också att just i den här gruppen fanns det många som läste facktidningar (39 %), vilket framgår av tabell 8.

En pojke vid VG ägnar sig endast åt politik och ”ideologin”. Träning och idrott utövas av dem som är 16 år, medan de äldsta, flickorna vid VIFH, är sociala och umgås med vänner.

Flickorna i alla tre grupperna anger att kompisar, vänner är deras största fritidsintresse. De är sociala och umgås på fritiden. På andra plats kommer foto, musik, film och tv för flickorna i VIFH och VYI. Detta kan förklaras med att det i deras utbildning ingår film och foto, men att flickor överlag ägnar stor tid framför tv:n. Flickorna vid VG idrottar, de spelar fotboll och går på gym. Under annat uppger 34 % vid VIFH att de stickar, läser, lagar mat och ”är på villan.” Flickorna vid VYI rider (7 %).

År 2000 prenumererade 39 % av pojkarna facktidningar, 76 % säger att de läser facktidningar. De uppger att de sportar och spelar dataspel på fritiden och då de läser är det tidningar som har att göra med fritidsintresset. Informanterna i de tre skolorna läser dagstidningar mest av alla tidningar. Jag har frågat vad de läser i dagstidningarna (fråga 7 i Bilaga 1 och 2). Av 122 informanter svarade 12 (10 %) att de inte läser tidningar. Jag har sammanställt informanternas svar i tabell 17. Jag har valt kategorierna utgående från informanternas svar. De informanter som svarade *allt* hade endast den korta kommentaren. Det var lätt att hitta dem i svars materialet.

De sammanställda svaren visar att 30 % av alla informanter läser *allt* i dagstidningen. 20 % läser *nyheter*, både inrikes- och utrikesnyheter och 13 % läser *TV-sidan och serier*. I tabellen syns också att flickorna vid VIFH (9 %) läser *allt*. Ingen av flickorna läser *sport*, medan 6 % av pojkarna i samma skola läser *sport*, men också *allt* (5 %). Pojkarna i VYI (8 %) läser *allt*, medan procenten för pojkarna i VG (9 informanter) rör sig mellan 1–2 % för alla kategorier.

Tabell 17. Vad informanterna läser i dagstidningen (%).

| | | Allt | Rubriker | Nyheter | Sport | TV- sidan, serier | Horoskop, annonser | Läser inte |
|--------|-------------------------|----------|----------|----------|----------|-------------------------|-----------------------|---------------|
| VIFH | Flickor (41) | 9 | 3 | 4 | - | 7 | 6 | 2 |
| | Pojkar (29) | 5 | 1 | 5 | 6 | 4 | 1 | 1 |
| VYI | Flickor (17) | 3 | 2 | 6 | - | 1 | 1 | 1 |
| | Pojkar (14) | 8 | 1 | 1 | 1 | - | - | 3 |
| VG | Flickor (12) | 4 | 1 | 2 | - | 1 | 1 | 2 |
| | Pojkar (9) | 1 | 1 | 2 | 2 | - | - | 1 |
| Totalt | 122 | 30 | 9 | 20 | 9 | 13 | 9 | 10 |

Pojkarna i VIFH har minst intresse för läsning, men 23 % säger vad de läser i dagstidningarna. Det här betyder att de läser också annat än facktidningar. Och som en informant säger:

Ex. 46

Allt utom kultur (P1 VIFH)

5.3 Tillgång till böcker

Kan läsintresse och läslust bero på att informanterna har, äger böcker och hur samspelar detta med ålder och fritidsintresse? I avsnitt 3.2.2.1 och tabell 6 framgår det att majoriteten av informanterna har 20–50 böcker i båda undersökningarna. I avsnitt 2.4 nämner jag Saarinen (1986) som tar upp yttre faktorer som bland andra hemmets böcker och egna böcker och att de kan påverka läsintresset. Jag kan med dessa resultat konstatera att pojkarna från VIFH är yngst och äger minst böcker, 10 % säger att de har 20–30 egna böcker. De har också mest fritidsintressen, vilket framkommer ur tabell 13. Alltså påverkar de här faktorerna varandra.

Av pojkarna 2007 äger 19 % 20–50 böcker, men i denna grupp finns det också 2 %, som äger mer än 80 böcker. I denna grupp ingår 9 gymnasiepojkar, vars största intresse är idrott, fotboll och hockey. De övriga, som kommer från yrkesinstitutet, tycker att datorer och spel är deras största intresse (30 %). Jag kan konstatera att också tillgången till böcker är en faktor som påverkas av ålder och fritidsintresse. Läslusten och böcker finns delvis, men andra intressen prioriteras framom böcker.

De flesta av flickorna vid VIFH anger också att de har 20–50 böcker (26 %), men här finns det också 7 %, som äger över 80 egna böcker. Dessa flickor nämner under kategorin andra fritidsintressen ”läsa” och det kan vara en orsak till att de har så många egna böcker. I denna grupp finns också sex kombistuderande, som måste läsa, eftersom gymnasiestudierna kräver det. Dessa flickor lärde sig läsa i första klass, alltså inte speciellt tidigt, och jag drar den slutsatsen att här spelar läsåldern inte heller in som en påverkande faktor.

77 % av flickorna vid VYI (35 %) och VG (42 %) anger att de lärde sig läsa i första klass och båda grupperna sätter kompisar på första plats som det största fritidsintresset. De läser ungdomstidningar för att få reda på vad som händer i världen inom modebranschen. En informant säger:

Ex. 47 Är roligt att bläddra genom och läsa om det senaste inom mode och Hollywood (F1 VG)

De informanter som inte alls läser böcker, läser nog tidningar. En informant säger:

Ex. 48 Läser intressanta nyheter (P1 VIFH)

Informanten i exempel 48 har ”ett par” böcker, som han inte har läst och han köper inte böcker. Han vet inte hur många böcker det finns i hemmet. Han använder Internet mer än två timmar per dag och då söker han nyttig information, läser tidningar, chattar och spelar. Han kommer *möjligen* att läsa för sina barn och hans största fritidsintresse är data och sport (snowboard).

6 SLUTORD

Den 29 december 2008 rapporterar Vasabladet om en utvärdering i modersmål och litteratur som Utbildningsstyrelsen utförde 2007 och konstaterar att flickor läser bättre än pojkar och att det finns stora skillnader mellan könen i skrivuppgifterna. Ungefär 40 % av pojkarna hade svaga skrivfärdigheter och den har inte förbättrats sedan 2002 då Utbildningsstyrelsen ordnade motsvarande undersökning. (Broberg, 2008.)

Resultaten korrelerar med de resultat som jag har fått i min undersökning och jag kan bara konstatera att utvecklingen går mot det sämre om inget görs inom snar framtid. Ungdomarna behöver också ha en viss läsförståelse för att ta till sig och förstå det som de läser på Internet. Jag har konstaterat att det inte finns någon skillnad mellan flickors och pojkars läsinläring och att de flesta lär sig läsa i skolan. Detta betyder att skolan gör ett bra jobb med läsinläringen, men motiverar skolan barnen i tillräckligt hög grad att läsa böcker och tidningar? Är det den kunskap våra ungdomar behöver? Och hur är det egentligen med tiden? Min undersökning visar att ungdomarna idag har allt för bråttom. Det är fritidsintressen, kompisar och Internet som är viktigast.

Lalle Broberg skriver i Vasabladet att ungdomar läser massor eller inte alls. Han har talat med ungdomar i ett österbottniskt högstadium och kan konstatera att det är både pojkar och flickor som är icke-läsare. I en försöksgrupp med sex elever finns det två bokslukare, en ibland-läsare och tre som säger nej till nästan allt. (Broberg, 2008.)

Nättidningar är kanske lösningen på de här problemen. Dagens unga behärskar datorerna till hundra procent, de kan läsa och man borde bara få dem intresserade av det

som händer i världen. Internet har dessutom konkurrerat ut TV. Detta visar resultaten i min undersökning, eftersom 25 % inte alls såg på TV 2007. Jag frågade också om de såg på filmer via nätet och 31 % sade att de *aldrig* ser på film via nätet. Det här kan bero på att det kostar. Tidningsprenumerationerna har också minskat betydligt under sju år. Jag frågade inte vem som prenumererar på tidningarna, om det är de själva eller föräldrarna. Den frågan hade kanske gett ett tydligare resultat. Tidningar fås gratis på Internet, men hur uppmuntrar man ungdomarna att läsa dem?

I min undersökning besöker en ytterst liten del av informanterna biblioteket. Borde biblioteken börja hålla öppet på helgerna? Man har kunnat läsa i dagspressen att det här är något som intresserar och det finns redan bibliotek som har helgöppet.

Mina informanter uppger tidsbrist som en orsak till att man inte läser. Vi lever i ett samhälle där tiden har stor betydelse. Jag har inte frågat informanterna om de skulle vilja läsa om de hade tid. Den frågan hade kanske gett svar på varför ungdomen har tidsbrist.

Alla talar idag om social kompetens och detta uppmuntras och tas fram i undervisningen, men är det på bekostnad av läsförmåga och läsförståelse. Dessa egenskaper borde gå hand i hand. För att ha en bra social kompetens krävs också en bra kommunikationsförmåga, alltså ett bra och välutvecklat språk. Det här kan man delvis få genom litteraturen.

Det tydligaste resultatet i den här undersökningen är att både när det gäller tidningsläsande, fritid och Internet är det den sociala samvaron som uppskattas mest. Man vill koppla av, ”chilla” och inte ha för stora krav på sig.

Ett positivt resultat i min undersökning är att majoriteten av informanterna kommer att läsa böcker för sina barn. Det här betyder att de förstår hur viktigt det är för läsinläringen att få lyssna och leva sig in i böckernas värld. Det kommer också alltid att finnas de ungdomar, som läser och upplever charmen med att få drömma sig bort.

Och det är just det som en av informanterna sade: ”*Man får drömma sig bort till en annan värld.*”

LITTERATUR

Amborn, Helen & Jan Hansson (1998). *Glädje i skolan*. Falun: Falu Bokproduktion.

Balding, Timothy. (2003). *Viktigt att ge ungdomarna läsvanor*. Citerat 20.3.2003:
www.sanomalehdet.fi/suomenlehdisto/0010/1000ledaren.shtml

Barnbokens väg. Om barnlitteraturens villkor och funktion i dagens Sverige (1987).
 Stockholm.

Broberg, Lalle (2008). *Läser massor eller inte alls*. Vasabladet 28.12.2008.

Brodow, Bengt & Kristina Rininsland (2005). *Att arbeta med skönlitteratur i skolan*
 – *praktik och teori*. Lund: Studentlitteratur.

Bråten, Ivar (red) (2008). *Läsförståelse i teori och praktik*. Polen: Studentlitteratur.

Carlsson, Ulla & Ulrika Facht (2007). *Nordicom – Sveriges mediebarometer 2006*.
 Nordicom Sverige.

Dominkovic, Kerstin (1984). *Läsutveckling*. Stockholm: Liber Förlag.

Fagerholm, Tove, Mattsson, Birgitta & Merete Mazzarella (1982). *Finlandssvenska
 barns läsvanor. En läsvaneundersökning i åk 1-6*. Borgå.

Fridolfsson, Inger (2008). *Grunderna i läs- och skrivinläring*. Hungary:

Studentlitteratur.

Furu, Susann (2002). *Världen kommer till klassen*. Vi och vår skola. Nr 1/ 02. Vanda.

Föhrer, Ulla & Eva Magnusson (2003). *Läsa och skriva fast man inte kan*. Lund:
Studentlitteratur.

Grönholm, Maj-Britt (1989). *Lärohandledning för en kvart om dagen*. Forsberg.

Henriksdotter, Klara (2002). *Suget efter berättelsen finns alltid*. Vi och vår skola. Nr
1/ 02. Vanda.

Johansson-Smaragdi, Ulla & Annelis Jönsson (2002). *TV och bokläsning – samspel
eller konkurrens?* Malmö: Malmö högskola.

Jönsson, Martin (2008). *Nu är internet större än tv – bland de unga*. Citerat
26.5.2008: <http://www.blogg.svd.se/reklamochmedier?id=4004>

Liberg, Caroline (1993). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur.

LIBERO (2008). Citerat 18.10.2008:
www.libero.com/Pages/General/Article.aspx?id=42780

Lundberg, Ingvar (1984). *Språk och läsning*. Stockholm.

Lundberg, Ingvar & Katarina Herrlin (2003). *God läsutveckling. Kartläggning och
övningar*. Örebro: Natur och Kultur.

Luova lukeminen. (1978). Red. Aarne Perälä. Tampere.

Mangfold (2008). Citerat 10.3.2008: <http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/>

Medie Sverige 1999/2000. Statistik och analys. (1999). Ulla Carlsson (red.). Göteborg.

- Melin, Lars & Sten Lange (red.) (1985). *Läsning*. Lund: Studentlitteratur.
- Melin, Lars (1995). *Läs- och skrivsvårigheter*. I: Melin, Lars & Sten Lange (red.).
Lund: Studentlitteratur.
- Myntti, Kenneth (2002). *Dagens unga hinner inte läsa*. Vasabladet 26.9.2002.
- NORDICOM (2004). Citerat 17.10.2008: <http://nordicom.gu.se/mt/filer/bokläsning>
- NORDICOM (2007). Citerat 10.7.2008:
<http://www.nordicom.gu.se/mt/filer/pressmeddelande%20MB202007.pdf>
- Nowak, Lilian (1971). *Bokläsaren, en översikt över nordisk forskning efter 1945 med
annoterad bibliografi*. Malmö.
- Nygård, Bertel (2002). *Bokmalen som försvann*. Vasabladet 6.10.2002.
- Olsson, Henny & Stefan Sörensen (2001). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och
kvantitativa perspektiv*. Falköping: Liber AB.
- Patel, Runa & Bo Davidson (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera,
genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pressföreningen (2002). *Tidningen till klassen*. Citerat 28.1.2002:
www.pressforeningen.com/klassen/index.htm.
- Saarinen, Pirkko (1986). *Peruskoululaiset lukijoina*. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Smith, Frank (2000). *Läsning*. Stockholm: Liber AB.
- Stadler, Ester (1998). *Läs- och skrivinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Storm, Sonja (2000). *Ge böckerna en chans*. Vasabladets söndagsbilaga *Magasinet* 22.1.2000.

SVT Nyheter (2008). Citerat 10.3.2008:

<http://www.lr.se/lrweb/home.nsf/bykey/ZALC-7BHKPW?OpenDocument>

Thylin, Cecilia (2007). "Förbjud böcker så blir de lästa" Vasabladet 27.10.2007.

Trageton, Arne (2006). *Att skriva sig till läsning. –IKT i förskoleklass och skola.*

Slovenien: Liber AB.

Undervisningsministeriet (2006). Citerat 10.7.2008:

<http://www.minedu.fi/exports/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/pisa-tutkimus/pisa2006/liitteet/PISA2006sv.pdf>

WIKIPEDIA (2008). Citerat 24.4.2009:

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Masskommunikation>

Åkerblom, Hans (1998). *Läsinlärning från teori till praktik: en introduktion.*

Eskilstuna: Almqvist & Wiksell.

BILAGOR

BILAGA 1. Läsvanor bland finlandssvenska studerande på andra stadiet 2000.

BILAGA 2. Läsvanor bland finlandssvenska studerande på andra stadiet 2007.

